

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი

ლია დავითაძე

უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის
პრაქტიკის კვლევა (საქართველოს რეგიონული უნივერსიტეტების
ტექნოლოგიური ფაკულტეტების საფუძველზე)

დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად
წარდგენილი დისერტაციის

ავტორეფერატი

თბილისი
2019 წელი

სამუშაო შესრულებულია ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფსიქოლოგიის და განათლების მეცნიერებათა ფაკულტეტზე

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: პროფესორი ქეთევან ჭკუასელი

რეცენზენტები: ლელა თურმანიძე, ასოცირებული პროფესორი, ბსუ
ირმა გრძელიძე, ასოცირებული პროფესორი, თსუ

დაცვა შედგება 2019 წლის "-----" -----, ----- საათზე
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ფსიქოლოგიის და განათლების მეცნიერებათა ფაკულტეტის სადისერტაციო
საბჭოს სხდომაზე, კორპუსი -----, აუდიტორია -----
მისამართი: 0175, თბილისი, ჭავჭავაძის 9.

დისერტაციის გაცნობა შეიძლება თსუ-ს-ს
ბიბლიოთეკაში, ხოლო ავტორეფერატის - ფაკულტეტის ვებ-გვერდზე

სადისერტაციო საბჭოს მდივანი - ნინო ბერაძე

Abstract

This PhD thesis is dedicated to the University-Enterprise (Business) cooperation of in the Georgian Regional Universities. The paper focused on the description of University-Enterprise (Business) cooperation at the technological faculties the regional universities in Georgia. According to international experience, this cooperation, at various levels, , involves Enterprise involvement in planning and development of higher education programs. The authorized universities participating in this study have created the mechanisms to update and modernize curriculum (with the participation of the Enterprise), as well as various structural units (whose activities are directly or indirectly related to the Enterprise). The Study researches the ways the Enterprise is involved in the modernization of the academic program, in reality. The research also focused on the analysis of other components of cooperation: joint seminars, forums, joint research, commercialization of pests, publication of joint articles and the implementation of the third mission by the Georgian Regional University.

Two regional universities - BSU and ATSU participate in the research. Technological faculties of BSU run 9 directions, 5 out of them are engineering directions and 4 – agrarian ones. Moreover, the faculty of physics, mathematics and International sciences also run the higher educational programs in technological direction. The second regional university – Kutaisi Akaki Tsereteli State University. There are two technological faculties at ATSU: the engineering technological faculty comprising three departments: design and technology department, Food Product department and department of Chemical and Environmental Technologies; the second is engineering technical faculty that comprises department of construction and transport, department for energetics and telecommunications and department of

mechanics and mechanical engineering. Qualitative research - in-depth interviews was conducted with the administration of the regional universities (5 people), with the representatives of the regional government (3 people), with academics from the technological faculties (24 people), the representatives of the business world (10), scientific workers of the research institutions (4 people), technological faculty graduates (10 people). The conclusions and recommendations of the research were presented to the focus group that was staffed with 6 people; out of them 2 were academics, one of them is a former accreditation expert and the other is acting faculty quality assurance service; 2 members represent enterprises and the last are the former graduates.

The results of the research have demonstrated the correctness of the hypothesis that in the regional university of Georgia it is necessary to improve the university and Enterprise cooperation.

The obtained results and recommendations will have practical value for the University Management, university quality assurance service and Regional Policy makers to develop better and the effective mechanisms of the University-Enterprise cooperation.

Key words: University – Enterprise cooperation, program modernization, memorandum, Knowledge Triangle, Knowledge Economics.

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

სადისერტაციო ნაშრომის „უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის პრაქტიკის კვლევა (საქართველოს რეგიონული უნივერსიტეტების ტექნოლოგიური ფაკულტეტების საფუძველზე)“ მიზანს წარმოადგენს საქართველოს რეგიონულ უნივერსიტეტებში უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის პრაქტიკის შესწავლა. აღნიშნული თანამშრომლობა, საერთაშორისო გამოცდილების მიხედვით, სხვადასხვა დონეზე მოიცავს სამეწარმეო სფეროს ჩართულობას უმაღლესი საგანმანათლებლო პროგრამების დაგეგმვასა და განვითარებაში. წინამდებარე ნაშრომში, კერძოდ, ყურადღება გამახვილებულია საქართველოში რეგიონული უნივერსიტეტების ტექნოლოგიური ფაკულტეტების და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის პრაქტიკის აღწერაზე.

მიუხედავად იმისა, რომ კვლევაში მონაწილე ავტორიზებული უნივერსიტეტებს, ავტორიზაციის და აკრედიტაციის ახალი სტანდარტების მოთხოვნების შესაბამისად შექმნილი აქვთ სასწავლო კურიკულუმის განახლების მექანიზები (სამეწარმეო სფეროს წარმომადგენლების მონაწილეობით), ასევე სხვადასხვა სტრუქტურული ერთეული (რომელთა საქმიანობა პირდაპირ თუ ირიბად შეეხება სამეწარმეო სფეროსთან თანამშრომლობას), კვლევით შევისწავლეთ როგორია სამეწარმეო სფეროს (დამსაქმებელი, წარმოება, პარტნიორი) ჩართულობა საგანმანათლებლო პროგრამის მოდერნიზებაში, რეალურად. კვლევაში ასევე ყურადღება გავამახვილეთ თანამშრომლობის სხვა კომპონენტების ანალიზზე: ერთობლივი სემინარები, ფორუმები, ერთობლივი კვლევა, კვლევების კომერციალიზაცია, ერთობლივი სტატიების გამოცემა და ქართული

რეგიონული უნივერსიტეტის მიერ მესამე მისიის შესრულებაზე. და ქართული რეგიონალური უნივერსიტეტის მიერ მესამე მისიის შესრულებაზე.

აქედან გამომდინარე, ჩვენი კვლევის უმთავრეს მიზანს წარმოადგენს საქართველოში უნივერსიტეტის და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის პრაქტიკის შესწავლა. დადგენა, რამდენად ახდენს აღნიშნული თანამშრომლობა გავლენას საგანამანათლებლო პროგრამების ხარისხზე, უნივერსიტეტის და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის იმ ხელისშემშლელი ფაქტორების და პრობლემების განსაზღვრა, მათი მოგვარების გზების დადგენა, რომლებიც გამოიკვეთა ჩვენ მიერ თეორიული კვლევის ჩატარების შედეგად; თანამშრომლობის მსოფლიოში არსებული ფორმების განხილვა და ამ ფორმების შედარება ქართულ რეალობასთან, საქართველოში ჩატარებული კვლევების ანალიზი და მისი დაკავშირება.

კვლევის ობიექტი. სადისერტაციო კვლევის ობიექტს წარმოადგენს ორი რეგიონული უნივერსიტეტის - ბსუ და აწსუ-ს ტექნოლოგიური ფაკულტეტები. კერძოდ, ბსუ-ს ტექნოლოგიური ფაკულტეტის 9 მიმართულება, აქედან 5 საინჟინრო და 4 - აგრარული და ასევე, ფიზიკა მათემატიკის და კომპიუტერულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი საინფორმაციო ტექნოლოგიების მიმართულებით. ასევე, ქუთაისის აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ტექნოლოგიური მიმართულებით არის ორი ფაკულტეტი - საინჟინრო ტექნოლოგიური, სადაც არის სამი დეპარტამენტი: დიზაინის და ტექნოლოგიის, საკვები პროდუქტების და ქიმიური და გარემოსდაცვითი ტექნოლოგიების დეპარტამენტი, ასევე საინჟინრო ტექნიკური ფაკულტეტი, სადაც ფუნქციონირებს მშენებლობის და ტრანსპორტის დეპარტამენტი, ენერგეტიკის და ტელეკომუნიკაციების დეპარტამენტი და მექანიკა - მანქანათმშენებლობის დეპარტამენტი.

თემის აქტუალობა განპირობებულია უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის არსებული საერთაშორისო პრაქტიკით და

აღნიშნული თანამშრომლობის სარგებლებით, რაც გამოიხატება კურსდამთავრებულთა კონკურენტუნარიანობით, ხარისხიანი საგანმანათლებლო პროგრამებით, კვლევების აქტუალური თემატიკით, კვლევების კომერციალიზაციით და სხვა კომპონენტებით; ასევე, უნივერსიტეტის საქმიანობის მნიშვნელობით რეგიონის განვითარებისთვის.

კვლევის სიახლეს წარმოადგენს ქართულ საგანმანათლებლო სივრცეში, ტექნოლოგიური მიმართულებით, უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის ყველა ასპექტის ანალიზი. საკვალიფიკაციო ნაშრომის ფარგლებში, ჩვენ შევეცადეთ წარმოგვედგინა რეგიონული უნივერსიტეტების ტექნოლოგიურ ფაკულტეტებზე უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის არსებული პრაქტიკის კვლევისა და ანალიზის შედეგები, ასევე შევეცადეთ არსებული პრაქტიკის თავისებურებების გამოვლენა და შესწავლა თანამშრომლობის არსებული, მოქმედი მოდელების დადგენის მიზნით.

შესაბამისად, ნაშრომი **მიზნად** ისახავს ა) შეისწავლოს საქართველოს სახელმწიფო უნივერსიტეტების ტექნოლოგიურ ფაკულტეტებზე უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის პრაქტიკა; ბ) გამოავლინოს არსებული მოდელები; გ) დაადგინოს თანამშრომლობის გავლენა საგანმანათლებლო პროგრამების ხარისხზე; დ) განსაზღვროს უნივერსიტეტის და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის ის ხელისშემშლელი ფაქტორები და პრობლემები, რომლებიც გამოიკვეთა ჩვენ მიერ თეორიული კვლევის ჩატარების შედეგად და დაადგინოს მათი მოგვარების გზები; ე) შეისწავლოს თანამშრომლობის მსოფლიოში არსებული ფორმები და მოახდინოს აღნიშნული ფორმების შედარება ქართულ რეალობასთან;

საკვალიფიკაციო ნაშრომი უპირველეს ყოვლისა ეყრდნობა თეორიულ ნაშრომებს, რომლებშიც ასახულია უნივერსიტეტი - სამეწარმეო სფეროს

თანამშრომლობის თეორიული მიდგომები, ასევე თანამშრომლობის ფართოდ დანერგილი მოდელები და ფორმები, ასევე თანამშრომლობის როლი. ამ მხრივ ქართველი ავტორებიდან ჩვენ გაანალიზებული გვაქვს ი. დარჩიას, ნ. ანდლულაძის, თ. ბრეგვაძის, ნ. ამაშუკელის, ნ. ჯავახიშვილის ნაშრომები, ხოლო უცხოური ავტორების ნაშრომებიდან ჩვენი ძირითადად ვყვრდნობოდით ბ.კლარკის, დ. ბლუმენტალის, ჰ. ეტკოვიჩის, ლ. ლიდესდორფის, ჯ. ევანსის და და სხვათა მოსაზრებებს.

კვლევის მეთოდებად ჩვენს მიერ გამოყენებულია ა) სამაგიდე კვლევა, რომლის დროსაც გავაანალიზეთ თეორიული მასალა; ბ) ასევე, ჩავატარეთ თვისებრივი კვლევა - ჩარღმავებული ინტერვიუ რეგიონული უნივერსიტეტების ადმინისტრაციასა (5 ერთეული), რეგიონული მთავრობის წარმომადგენლებთან (3 ერთეული), ტექნოლოგიური მიმართულების აკადემიურ პირებთან (24 ერთეული), დამსაქმებლებთან (10 ერთეული), კვლევითი ინსტიტუტების მეცნიერ-თანამშრომლებთან (4 ერთეული), ტექნოლოგიური მიმართულების ფაკულტეტების სტუდენტებთან და კურსდამთავრებულებთან (10 ერთეული). დ) ასევე, კვლევის ფარგლებში შემუშავებული დასკვნები და რეკომენდაციები გავაცანით ფოკუს-ჯგუფს, რომელშიც შემადგენლობაში შევიდა უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს წარმომადგენლები. ჯგუფი შედგებოდა 6 ადამიანისგან, საიდანაც 2 იყო უნივერსიტეტის ასოცირებული პირი - ერთი ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახურის წარმომადგენელი, 1 საერთაშორისო განათლების ექსპერტი; 2-სამეწარმეო სფეროს წარმომადგენელი, და 2 უნივერსიტეტის კურსდამთავრებული.

ნაშრომის **თეორიული ღირებულება** მდგომარეობს უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის პრაქტიკის კვლევის შედეგებში. კერძოთ კი, კვლევაში მონაწილე უნივერსიტეტების ტექნოლოგიურ ფაკულტეტებზე თანამშრომლობის ფორმების და მოდელების

თავისებურებების აღწერაში. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის შესახებ სხვადასხვა კვლევა არის განხორციელებული (ი. დარჩია, ნ. ანდლულაძე, თ. ბრეგვაძე, ამაშუკელი, ნ. ჯავახიშვილი), მათში ძირითადად აღწერილია თანამშრომლობის ცაკლუელი კომპონენტების თავისებურებები. კერძოდ, უმაღლესი განათლების გავლენა სამუშაო ძალის ფორმირებაზე, უმაღლესი განათლებისა და მეცნიერების სტრატეგიული განვითარება საქართველოში, კვლევის კომერციალიზაციის შესაძლებლობები საქართველოში, უნივერსიტეტების როლი რეგიონის განვითარებაში და ა.შ. წინამდებარე საკვალიფიკაციო ნაშრომი კი წარმოადგენს მცდელობას აღწეროს და გაანალიზოს საქართველოს რეგიონულ უნივერსიტეტებში უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის სრული სპექტრი, თანამშრომლობის ყველა კომპონენტის დოკუმენტური და რეალური მდგომარეობა.

საკვალიფიკაციო ნაშრომი **პრაქტიკული** თვალსაზრისით საინტერესო იქნება განათლების სისტემაში მომუშავე პირებისთვის, როგორც რეგიონული უნივერსიტეტების საგანმანათლებლო პოლიტიკის, ასევე უნივერსიტეტის საგანმანათლებლო პროგრამების ეფექტურად შემუშავების და მართვის კუთხით. ნაშრომში დასმული საკითხების ერთი ნაწილი მოგვიანებით გამოყენებული იქნება პრაქტიკული ხასიათის ნაშრომის შესაქმნელად, რომელიც საინტერესო იქნება რეგიონული უნივერსიტეტის მენეჯმენტის უმაღლესი და შუა რგოლისთვის. მისი მასალები გამოყენებადი იქნება უმაღლესი განათლების მენეჯმენტის სალექციო კურსებში.

სტრუქტურულად ნაშრომი მოიცავს შესავალს, სამ თავს, ცხრამეტე ქვეთავს, დასკვნებსა და გამოყენებული ლიტერატურის სიას. სადისერტაციო ნაშრომი განხილვა გაიმართა 2018 წლის 18 ივლისს თსუ-ს ფსიქოლოგიის და განათლების მეცნიერებების დეპარტამენტის სხდომაზე.

პირველ თავში განხილულია უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის იდეა და თეორია, რომელშიც ახსნილია უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის მნიშვნელობა და მისი კავშირი ბოლონის პროცესთან, ცოდნის სამკუთხედი, უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის ფორმები და მასზე მოქმედი ფაქტორები, ასევე თანამშრომლობის რისკები და სარგებელი უნივერსიტეტისთვის და სამეწარმეო სფეროსთვის. დეტალურად არის განხილული ასევე ჰელიქსის სამმაგი სპირალის თეორია და თანამედროვე უნივერსიტეტის მოდელი. ასევე მოცემულია უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის პრაქტიკული მაგალითები ოთხი ევროპული უნივერსიტეტის მაგალითზე.

ნაშრომის **მეორე თავში** აღწერილია უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის თეორია და პრაქტიკა საქართველოში. მიმოხილულია საქართველოში უმაღლესი განათლების სისტემის კვლევები, საკანონმდებლო დოკუმენტაცია, და საქართველოს მთავრობის განათლების ხარისხის გაუმჯობესების და ინოვაციური პოლიტიკის გატარებისთვის გადადგმული ნაბიჯები.

მესამე თავში აღწერეთ ორ რეგიონულ უნივერსიტეტში უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის ინსტიტუციონალური მოწყობა, რისთვისაც გამოვიყენეთ სხვადასხვა საერთაშორისო პროექტის მიერ გამოყენებული და ასევე საერთაშორისო განზომილების (ტემპუსის პროექტი, რაგუჟევაჩის უნივერსიტეტი; 2010; Cap4Com ტემპუსის პროექტი, ბსუ 2012წ; EMCOSU პროექტის ანგარიში ლუბლიანას უნივერსიტეტი, 2014;) მიერ მოწოდებული/აღწერილი უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის რამდენიმე მახასიათებელის განზოგადოებით მიღებული ინსტრუმენტი. **კვლევით**

ნაწილში მოცემულია ჩატარებული კვლევის შედეგები. ნაშრომის ბოლოს წარმოდგენილია კვლევის დასკვნები.

პირველი თავი - უნივერსიტეტის და სამეწარმეო სფეროს ურთიერთობის თეორია და პრაქტიკა ევროპაში

მას შემდეგ, რაც დემოგრაფიულმა პროგრესმა და ტექნოლოგიურმა, ტრადიციული კლასისა და გენდერული როლების ცვლილებამ მნიშვნელოვნად შეცვალა აკადემიური ტრადიცია (European Communities, 2007:14). თეორიულად, 1975 წლიდან ევროპაში უმაღლესი განათლება მეტად მისაწვდომი გახდა. ამასთან ერთად, სხვადასხვა ეკონომიკური, პოლიტიკური, სოციალური მიზეზის გამო, სწავლის მსურველთა და მონაწილეთა რიცხვი საგრძნობლად გაიზარდა, საუკუნის დასასრულამდე, 1975–1995 წწ-ში კი - გაორმაგდა. აღნიშნულმა ცვლილებამ აიძულა ევროპული უნივერსიტეტები, დაეწყოთ საზოგადოებაში თავიანთი როლის ხელახალი განსაზღვრა, რაც ჯერ კიდევ არ დასრულებულა. სტუდენტების რაოდენობის ზრდამ კიდევ ერთი სერიოზული შედეგი გამოიღო. თუ აქამდე ევროპაში უმაღლეს განათლებას სახელმწიფო აფინანსებდა, ის თანდათანობით არასაკმარისი აღმოჩნდა. გაჩნდა ალტერნატიული საშუალებების მოძიების აუცილებლობა, რამაც აიძულა უმაღლესი განათლების სექტორი, მოეძებნა ახალი პარტნიორები (European Communities 2007: 15);

ევროპაში ინტენსიური ცოდნის ეკონომიკის¹ განვითარებით, უმაღლესი განათლების პოლიტიკის შემქმნელებმა დღის წესრიგში უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობას უფრო მეტი ყურადღება დაუთმეს. ამას კონკრეტული შედეგებით და საჭიროებებით განპირობებული სახსრების შერჩევითი განაწილება მოჰყვა. თანამშრომლობის რამდენიმე წამახალისებელი სქემა შემუშავდა: პარტნიორს სთავაზობენ საწყის ინვესტიციას, შესაბამის ფონდს ან საგადასახადო შეღავათს უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის წარმატებული მოდელის შესამუშევრებლად.

ინტერნაციონალიზაციის ფენომენიდან გამომდინარე, გლობალიზაციის და შიდა ევროპული ბაზრის ზრდის პარალელურად, გაჩნდა სტუდენტების საერთაშორისო კარიერისთვის მომზადების და მათი კულტურული ცნობიერების ამაღლების საჭიროება. ევროპის განათლების მინისტრებმა საკუთარი ინიციატივით ამოქმედეს ბოლონის პროცესი, რომელიც მიზნად ისახავდა ევროპული უმაღლესი განათლების რაციონალიზირებას სტუდენტისათვის საერთაშორისო გამოცდილების მიღების გასამარტივებლად, რაც ამავდროულად, ზრდიდა მათ დასაქმების უნარს და ევროპის ნებისმიერი მოქალაქისთვის ამარტივებდა განსხვავებული ევროპული განათლების ხარისხის მნიშვნელობის გაგებას.

უნივერსიტეტის და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობა განსაკუთრებული ყურადღების ქვეშ მოექცა მას შემდეგ, რაც ევროკავშირმა დააფიქსირა სურვილი ჰქონოდა ყველაზე კონკურენტუნარიანი ეკონომიკა მსოფლიოში. მთავარი მიზნები (ინოვაციური კავშირი, წვდომა საინფორმაციო, ტექნოლოგიურ ან კომუნიკაციურ ობიექტებთან, მეწარმეობის

¹ ცოდნის ეკონომიკა - ეკონომიკა, რომელიც ორიენტირებულია ცოდნის წარმოებასა და მენეჯმენტზე/ ცოდნაზე დაფუძნებულ ეკონომიკას, რაც გულისხმობს ცოდნის ტექნოლოგიების (ცოდნის ინჟინერია და ცოდნის მენეჯმენტი) გამოყენებას ეკონომიკური სარგებლისა და სამუშაო ადგილების შესაქმნელად.

ზრდა) ხაზს უსვამს უნივერსიტეტის როლს საზოგადოებაში, ექვევებ აყენებს მის ძველ და მანამდე გაბატონებულ მისიას, ეროვნულ თუ საერთაშორისო კომპეტენციებს. უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს ურთიერთობა და მისი მნიშვნელობა აჩენდა ბევრ შეკითხვას და იწვევდა აზრთა სხვადასხვაობას. ერთ-ერთი შედეგია უნივერსიტეტების ახალი როლის ჩამოყალიბება საზოგადოებაში მათი როლიდან და (ადგილობრივ, რეგიონულ და ეროვნულ დონეზე) სხვადასხვა დაინტერესებულ მხარესთან ურთიერთობიდან გამომდინარე. უმაღლესმა საგანმანათლებლო დაწესებულებებმა განიცადეს ევოლუცია ინოვაციური ცოდნის შემქმნელი დაწესებულებიდან, რეგიონში საწარმოებთან აქტიური ურთიერთობის მქონე უნივერსიტეტამდე, რომელსაც შესაბამისი კავშირები და კვლევითი კონტრაქტები აქვთ გაფორმებული, და რომლის საქმიანობაც ფინანსდება კერძო და საჯარო სექტორის მიერ (Urayaa, E. 2010:1238). კროასანის და სმიტ-დოერის მიხედვით (Croissant and Smith-Doerr 2008:698). უნივერსიტეტი-ბიზნესის თანამშრომლობა ძირითადად სამ ასპექტს მოიცავს: 1. ურთიერთობა მეცნიერებასა და ეკონომიკას შორის - მეცნიერების პროდუქტი აქტიურად გამოიყენება ეკონომიკური ზრდისთვის; 2. ინტერორგანიზაციული ურთიერთობები უნივერსიტეტებსა და საწარმოებს შორის - ისინი ერთმანეთთან მჭიდროდ თანამშრომლობენ სხვადასხვა მიმართულებით; 3. ინტერ-პერსონალური ურთიერთობები პროფესორებს (სამეცნიერო პირებს) და კომპანიის თანამშრომლებს შორის - პირადი კონტაქტები.

პირველ თავში ასევე განხილულია ბოლონის ყველა მნიშვნელოვანი დოკუმენტი ბერგენის შეხვედრიდან, პრალის, ბერლინის, ლონდონის, ერვენის კომუნიკაციები, ასევე ბუდაპეშტი-ვენის, დეკლარაცია, რომლებშიც ხაზგასმულია უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს როლი მამოძრავებელი საზოგადოების შენებაში. ასევე, განხილულია ცოდნის სამკუთხედის კონცეფცია და ყველა შესაბამისი აქტივობა და დოკუმენტი, უნივერსიტეტსა

და სამეწარმეო სფეროს შორის მჭიდრო თანამშრომლობის გასაძლიერებლად. კავშირი - კვლევას, განათლებას და ინოვაციას შორის, რაც თავის მხრივ წარმოადგენს ცოდნის ეკონომიკის მთავარ „დრაივერს“.

უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობა ნიშნავს თანამშრომლობას სტუდენტებს, სამეცნიერო წრეებს, დასაქმებულებს, კურსდამთავრებულებს, დამსაქმებლებს, მეწარმეებს, სხვადასხვა ორგანიზაციას, მთავრობის წარმომადგენლებს და რეგიონის პოლიტიკის გადამწყვეტ პირებს/დაწესებულებებს შორის.

უნივერსიტეტი-წარმოების ურთიერთობაზე გავლენას ახდენს შემდეგი ფაქტორები: ტექნოლოგიური პროგრესი, გლობალიზაცია, შრომის ბაზრის საჭიროებები, სამეცნიერო წრეების კულტურა (ხშირად შემაფერხებელ ფაქტორს წარმოადგენს), დაფინანსება (შეიძლება იყოს როგორც მამოძრავებელი, ასევე მამუხრუჭებელი ფაქტორი) და განათლების პოლიტიკა და კანონმდებლობა (European Commission 2011:22).

ბელდერბოსის მიხედვით, კომპანია თანამშრომლობს ჰორიზონტალურად კონკურენტებთან, ვერტიკალურად მომწოდებლებთან და ინსტიტუციონალურად უნივერსიტეტებთან და კვლევით ინსტიტუტებთან (Belderbos, R., Carree, M., Diederens, B., Lokshin, B., Veugelers, R., 2004:1253).

უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობას ორივე მხარისთვის აქვს როგორ დადებითი შედეგები, ასევე უარყოფით შედეგების რისკი. სამეწარმეო სფეროსთვის ძირითად სარგებელ მომენტებად შეიძლება განვიხილოთ შემდეგი გარემოებები: ინვესტირება ადამიანურ კაპიტალში; კეთილგანწყობა და პოზიტიური იმიჯის შექმნა; გავლენა განათლებისა და ტრენინგის შესაბამისობაზე კურიკულუმის ინოვაციის გზით, ახალი კვლევითი და სასწავლო პროგრამების შემუშავება, საუნივერსიტეტო პროგრამების შექმნის ხელშეწყობა ახალი პროფესიებისთვის; სტუდენტების

სამუშაო გამოცდილების გაზრდა და შრომის სამყაროსთან უკეთესად ადაპტირებულ კურსდამთავრებულთა დასაქმება; კომპანიებში ინოვაციების დანერგვა, ახალი ან გაუმჯობესებული პროცესების, ახალი პროდუქტების, ახალი სტრატეგიის ბაზრის განვითარების და გაუმჯობესებული კონკურენტუნარიანობის ფორმით; სახელმწიფოდან საშელავათო პოლიტიკის მიღება საგანმანათლებლო დაწესებულებასთან თანამშრომლობისათვის; ტექნოლოგიურ ცვლილებებთან უკეთესად გამკლავება, მეცნიერებასა და ტექნოლოგიაში უახლესი ინფორმაციის მიღება, პირდაპირი წვდომა კვლევის შედეგებთან და ამ შედეგების საბაზრო პროდუქციად გადაქცევა.

უნივერსიტეტისთვის უმთავრეს სარგებელს წარმოადგენს: განათლების და კვლევების უკეთესად მისადაგება საზოგადოების რეალურ საჭიროებებთან; სტუდენტების საწარმოს პრაქტიკული ცოდნის გაზრდა და პროფესიული პრაქტიკისთვის სწავლება; სტუდენტების მომზადება დასაქმებისთვის და სამუშაო შესაძლებლობების გაფართოება; განათლებაში საერთაშორისო განზომილების შეტანა; უნივერსიტეტის პერსონალის და მკვლევარების გადამზადება და უნივერსიტეტის სწავლების გაუმჯობესება სწავლების ახალი მიდგომების დანერგვით; კომპანიის ფიზიკური რესურსების და ექსპერტიზის გამოყენება, რომლებიც უფრო თანამედროვეა უნივერსიტეტებთან შედარებით; პროფესიული და ფინანსური დახმარება, დამატებითი შემოსავლის მიღება; ფუნდამენტური და გამოყენებითი კვლევების შედეგების ტრანსფერი; უნივერსიტეტის რეპუტაციის ამაღლება რეგიონში, ან ქვეყანაში, ან საერთაშორისო დონეზე. უპირატესობების გარდა წარმოებასთან თანამშრომლობა შეიძლება შეიცავდეს საფრთხეებს. უნივერსიტეტის ბიუროკრატიული სტრუქტურა, სპეციალური პერსონალის ნაკლებობა მარკეტინგის ან ტექნოლოგიური ტრანსფერის განყოფილებებში, მაღალი ადმინისტრაციული ხარჯი, ფინანსური დამოკიდებულება მოცემული თანამშრომლობის საფრთხეების მხოლოდ მცირე ჩამონათვალია.

იმავედროულად, გარე დამფინანსებელს შეუძლია, უნივერსიტეტს თავს მოახვიოს საკვლევო თემები, რომლებსაც შეუძლიათ კვლევის თავისუფლების შეზღუდვა, ან გამოიწვიოს პროფესორთა და მკვლევართა კერძო სექტორში „გადინება“ მომხიბვლელი პირობების გამო.

უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობაში მესამე მხარის მონაწილეობა და როლი მკაფიოდ გამიკვეთა ეტკოვიჩის და ლიდესდორფის ნაშრომებში. ე. ეტკოვიჩი სამმაგი სპირალის ე.წ. „ჰელიქსის მატრიცის“ უნივერსიტეტი - მეწარმეობა - ხელისუფლების ურთიერთობებს ადარებს იმ ალტერნატიულ მოდელებს, რომელიც გამოიყენება თანამედროვე კვლევითი სისტემების ახსნისათვის თავიანთ სოციალურ კონტექსტში (Etzkowitz, Leydesdorff, 2000:109). სამმაგი სპირალის თეზისის მიხედვით უნივერსიტეტი არის ორგანიზაცია, რომელსაც შეუძლია ითამაშოს გაძლიერებული როლი სიახლეების დანერგვაში, განსაკუთრებით მზარდ ცოდნაზე დაფუძნებულ საზოგადოებაში. მეცნიერება - ეკონომიკა - მთავრობის პროტოტოპად მოვლენილი უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს შორის არსებობს კომუნიკაციის და მოლოდინების ე.წ. ქსელი, რაც ზოგადად ზეპირსიტყვიერ შეთანხმებას ან ზოგად მემორანდუმს ეყრდნობა რეალობაში. ჰელიქსის სამგანზომილებიანი ხვია კონცენტრირებულია ამ კომუნიკაციებისა და სამომავლო მოლოდინების ქსელების გადაფარვაზე, რომელიც ახალ ფორმას სძენს არსებულ (ინსტიტუციონალურ) სისტემატიზაციას უნივერსიტეტებს, სამეწარმეო სფეროს და სამთავრობო უწყებებს შორის.

მეორე თავი - უნივერსიტეტებისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის თეორია და პრაქტიკა საქართველოში

მეორე თავში ქრონოლოგიური თანმიმდევრობით განხილულია საქართველოს მთავრობის მიერ გამოცემული კანონები და ნორმატიული აქტები, ასევე განათლებისა და მეცნიერების მინისტრების ბრძანებები,

განათლების და მეცნიერების სამინისტროს სამოქმედო გეგმები, წლიური ანგარიშები და ასევე სხვადასხვა პარტნიორის მიერ შემუშავებული კვლევის ანგარიშები, რომლებიც პირდაპირ თუ ირიბად ეხება საქართველოს უმაღლეს სასწავლებლებში უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის არსებულ მდგომარეობას, საჭიროებას და თანამშრომლობის სხვადასხვა კომპონენტს: კურიკულუმის შემუშავებაში დამსაქმებლის ან წარმოების ჩართულობა, სწავლა სიცოცხლის მანძილზე, სტუდენტთა დასაქმების ხელშეწყობა საქართველოს უმაღლესი სასწავლო დაწესებულებების მიერ, კარიერული სერვისების განვითარება და სხვა.

განსაკუთრებით ყურადღებით განვიხილეთ განათლების პოლიტიკის დაგეგმვის და მართვის საერთაშორისო ინსტიტუტის მიერ 2008 წლის ნოემბერში მომზადებულ ანგარიში ბოლონიის ინდიკატორის მიხედვით, რომელიც შეეხებოდა უმაღლესი განათლების რეფორმის შედეგებს (კვლევის ანგარიში, 2008), ასევე განათლების პოლიტიკის დაგეგმვის და მართვის საერთაშორისო ინსტიტუტის მიერ მომზადებულმა კვლევამ „სწავლა მთელი სიცოცხლის მანძილზე საქართველოს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში“ (დარჩია 2009;). ასევე, საყურადსაღებოა თსუ-ს კვლევის ანგარიში - “სტუდენტთა დასაქმების ხელშეწყობა უმაღლესი დაწესებულების მიერ” (ჯავახიშვილი, 2011), რომლის შედეგებით ვლინდება სუსტი კავშირი უნივერსიტეტებსა და დამსაქმებლებს შორის; საინტერესოა, ასევე, ტემპუსის ეროვნული ოფისის ანგარიში „უმაღლესი განათლება საქართველოში“, სადაც მცირე ქვეთავი დაეთმო საქართველოში უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობას (განათლების პოლიტიკის, დაგეგმვისა და მართვის საერთაშორისო ინსტიტუტი, 2012:8). ჩვენს ნაშრომში ასევე განვიხილეთ განათლების პოლიტიკის დაგეგმვის და მართვის საერთაშორისო ინსტიტუტის მიერ მომზადებული კვლევაში „უმაღლესი განათლების და მეცნიერების სტრატეგიული განვითარება საქართველოში“ V - უმაღლესი განათლება და

დასაქმება” მოცემული ევროპის ქვეყნებში უმაღლესი განათლების ბაზრის მოთხოვნებთან შესაბამისობის გასაზრდელად ჰიპოთეტური მოდელის ორიენტირები (ბრეგვაძე 2013:9). ასევე, კვლევა „უმაღლესი განათლების გავლენა სამუშაო ძალის ფორმირებაზე” (მაჩაბელი, ანდლულაძე, ბრეგვაძე, აფხაზავა 2013), რომელიც ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ საჭიროა საუნივერსიტეტო განათლების ხარისხის მონიტორინგის სქემებში კონტროლის მექანიზმების გაძლიერება, რომლებიც, ავტორების აზრით, მნიშვნელოვანია საქართველოში უმაღლესი განათლების ბაზრის მოთხოვნებთან თავსებადობის გაზრდისათვის.

ასოცირების ხელშეკრულება² საქართველო-ევროკავშირს შორის, რომელსაც ხელი მოეწერა 2014 წლის 27 ივნისს, ქრონოლოგიურად განათლების ხარისხის გაუმჯობესების ერთ - ერთი საეტაპო დოკუმენტია, რომელშიც განათლების საკითხებს დაეთმო ერთ თავი. დოკუმენტის მიხედვით, უმაღლესი განათლების ხარისხის ამაღლება თანხვედრაში უნდა მოვიდეს ევროკავშირის „უმაღლესი განათლების მოდერნიზაციის დღის წესრიგსა“ და ბოლონის პროცესთან. შეთანხმების მიხედვით გაძლიერდება თანამშრომლობა აკადემიურ სფეროში, რაც გულისხმობს, როგორც ინსტიტუციური თანამშრომლობის გაზრდას ევროკავშირის წევრი ქვეყნებისა და საქართველოს უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებს შორის, ასევე, ევროპული გამოცდილების გაზიარებას კურიკულუმების შემუშავების, უნივერსიტეტების ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესების, ადმინისტრირების ახალი მეთოდების დანერგვისა და სხვა საკითხებში;

ნაშრომი მოიცავს საქართველოს მთავრობის „საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიის - საქართველო 2020“ მიმოხილვას, რომელშიც პრიორიტეტულ საკითხად გამოყოფილია უმაღლესი განათლების სისტემის და მეცნიერების განვითარება (სტრატეგია 2017:47). სტრატეგიის

² <http://infocenter.gov.ge/202-evrokavshiris-shethankhmeba-ghrma-da-yovlismomcvleli-thavisufali-savatcro-sivrcis-shesakheb-da-saqarthvelo.html>

განხორციელების შემდეგ, უმაღლესი განათლების სისტემამ უნდა უზრუნველყოს ევროპული სტანდარტების შესაბამისი განათლება, მუდმივად იზრუნოს მისი ხარისხის განვითარებაზე და მოიპოვოს საერთაშორისო ნდობა, მოამზადოს ლოკალური და საერთაშორისო შრომის ბაზრისთვის კონკურენტუნარიანი ახალგაზრდები. კიდევ ერთი აქტორი, ათასწლეულის გამოწვევის ფონდი-საქართველო საქართველოში შრომის ბაზრის მოთხოვნებზე დაფუძნებული განათლების სისტემის დანერგვით არის დაკავებული და აღნიშნულს ახორციელებს აშშ-ს მთავრობის ათასწლეულის გამოწვევის კორპორაციის (MCC) მიერ საქართველოსთვის გამოყოფილი 140 მლნ აშშ დოლარის გრანტის (კომპაქტის) მეშვეობით. პროექტის განხორციელება დაიწყო 2014 წლის უმაღლესი განათლების პროგრამის მიზანს წარმოადგენს საერთაშორისო სტანდარტების საგანმანათლებლო პროგრამების განხორციელება STEM-ის სფეროში და ახალი, პროფესიონალი, საერთაშორისო ასპარეზზე კონკურენტუნარიანი ინჟინრებისა და ტექნოლოგების მომზადებას.

ნაშრომში ასევე განხილულია 2014 წელს საქართველოს მთავრობის საქართველოს შრომის ბაზრის ფორმირების სახელმწიფო სტრატეგია და გეგმის რეალიზაციის 2015-2018 წლების სამოქმედო გეგმა (დადგენილება No. 732, 2014). ასევე, განხილულია საქართველოს განათლების და მეცნიერების სამინისტროს საშუალოვადიან სამოქმედო გეგმა (2015 -2020წ) პროგრამა - „უმაღლესი საგანმანათლებლო და სამეცნიერო კვლევების პროგრამით“ (პროგრამული კოდი 3204), განსაზღვრული სახელმწიფოს განვითარებისა და საკუთრივ, უმაღლესი განათლების სისტემის სიცოცხლისუნარიანობის უზრუნველსაყოფად უმაღლესი განათლების სფეროში განსახორციელებული ამოცანები. განათლების და მეცნიერების სამინისტროს კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი დოკუმენტი „განათლების და მეცნიერების სისტემის განვითარების სტრატეგიული მიმართულებები“ (განსახილველი ვერსია),

ერთ-ერთ ძირითად მიმართულებად დასახელებულია სოციალური პარტნიორობის თავსებადობის გაზრდა - განვითარება ბაზრის მოთხოვნებთან, საამისოდ განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო ხელს შეუწყობს სტუდენტური და კარიერული სერვისების განვითარებას უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში;

განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო 2015 წლის ანგარიშში პრიორიტეტად ასახელებს ცოდნაზე დაფუძნებული საზოგადოების მშენებლობას. ანგარიშის მიხედვით, უმაღლესი განათლება და მეცნიერება-შრომის ბაზრის მოთხოვნებისა და არსებული პრიორიტეტების გათვალისწინებით - უმაღლესი აკადემიური განათლების პირველ საფეხურზე განათლების ხელმისაწვდომობის გაზრდის მიზნით სახელმწიფომ სრულად დააფინანსა 21 პრიორიტეტულ საბაკალავრო პროგრამა (ანგარიში 2015:19). ასევე, განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს 2016 წლის ანგარიშის მიხედვით, უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების ხარისხის განვითარების ხელშესაწყობად, ცვლილებები შევიდა საქართველოს კანონმდებლობაში და ავტორიზაციის სამი სტანდარტი შეიცვალა შვიდი სტანდარტით (ანგარიში 2016:2). თუმცა, „განათლების და მეცნიერების სტრატეგია 2017-2021“ მიხედვით, სიღრმისეული რეფორმების მიუხედავად, ჯერ კიდევ გამოწვევად რჩება საკითხების ჩამონათვალი, მათ შორისაა განათლების და სერვისების ხარისხი, განათლების კავშირი შრომის ბაზართან, სამეწარმეო უნარ-ჩვევების განვითარება განათლების ყველა საფეხურზე, მეცნიერების და კვლევების ხელშეწყობა. იმის გათვალისწინებით, რომ გლობალიზაციამ და ტექნოლოგიურმა ცვლილებებმა წარმოქმნა ახალი შესაძლებლობები განათლებისა და დასაქმების სფეროში და ციფრულმა ტრანსფორმაციამ შეცვალა შრომის ბაზარი და შექმნა ახალი უნარების განვითარების საჭიროება.

ნაშრომის მეორე თავი ასევე ვრცლად მიმოიხილავს საქართველოს ინოვაციების და ტექნოლოგიების საგენტოს, რომელიც საქართველოს მთავრობის დადგენილებით (დადგენილება No. 172) 2014 წლის 5 მარტს, ეკონომიკის და მდგრადი განვითარების სამინისტროსთან შეიქმნა საქართველოში ცოდნასა და ინოვაციებზე დაფუძნებული ეკონომიკის მშენებლობის, ინტელექტუალური პროდუქტების, ინოვაციების და ტექნოლოგიების საექსპორტო პროდუქციად ქცევის, საკომუნიკაციო და საინფორმაციო ტექნოლოგიების, საქართველოს მეცნიერების და ეკონომიკის ყველა სფეროში ინოვაციების შეღწევისა და მათი კონკურენტუნარიანობის ასამაღლებლად, ასევე ქვეყანაში ინოვაციური ეკოსისტემის ჩამოსაყალიბებლად, ერთიანი სახელმწიფო პოლიტიკის შესაქმნელად, მისგან გამომდინარე მიზნობრივი პროგრამების განსახორციელებლად. ტექნოლოგიების გადაცემის ისტორია კი დაიწყო 1980 წელს Bay Dole აქტის მიღების შემდეგ ამერიკაში, რამაც საფუძველი დაუდო ერთიანი საპატენტო პლიტიკის შექმნას. აღნიშნული აქტის მიღების შედეგად, სახელმწიფოს მიერ დაფინანსებულ კვლევებში ინტელექტუალური საკუთრება უნივერსიტეტებსაც მიეკუთვნებოდა. ეს პროცესი ხორციელდება ე.წ. ტექნოლოგიების გადაცემის ოფისების მეშვეობით, რომლებიც შეიქმნა უნივერსიტეტებში. ტექნოლოგიების გადაცემის ციკლში უმნიშვნელოვანესი პოზიციაზე არის უნივერსიტეტი, კვლევითი ინსტიტუტი და მეცნიერი, რომელიც თავის ნაშრომს გადასცემს ტექნოლოგიების ცენტრს, სადაც ხდება ტექნოლოგიური და ბიზნეს მზაობის დონის შეფასება. ამის შემდეგ უნდა მომზადდეს ინტელექტუალური საკუთრების დამადასტურებელი დოკუმენტაცია და ბიზნეს პაკეტი, ასევე მომზადდება და დაიდება ხელშეკრულება და შემოსავლის სახით უკუგება (ბაიჩანი, 2013:34). კვლევების კომერციალიზაციისთვის საქართველოს ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების

სააგენტოს³ პრიორიტეტულ მიმართულებებს წარმოადგენს ინოვაციების პოლიტიკა და საკანონმდებლო ჩარჩო, ინოვაციების ინფრასტრუქტურა, ინოვაციების მეწარეობის ხელშეწყობა და დაფინანსების მექანიზმების შემუშავება. 2017 წლისთვის უნივერსიტეტების ბაზაზე ჯერ კიდევ არ არსებობს ტექნოლოგიების გადაცემის ოფისი, ტექნოლოგიების გადაცემის შესახებ ცნობიერების დონე დაბალია, არ არსებობს ინტელექტუალური საკუთრების პოლიტიკა, ასევე, დაურეგულირებელია როიალტის⁴ გადანაწილების საკითხი (ხიჩაური, 2017: 9). 2015 წელს თ. ბრეგვაძის მიერ განხორციელებული საჭიროებათა კვლევის შედეგების მიხედვით, სამეცნიერო სექტორი ძალიან მნიშვნელოვნად მიიჩნევს კვლევის შედეგების კომერციალიზაციას, თუმცა მეცნიერები ეჭვობენ, რომ შესაძლებელია ამ მიმართულებით წარმატების მიღწევა იმ სირთულებების გათვალისწინებით, რასაც ამ პროცესის განმავლობაში აწყდებიან. უმთავრეს შემაფერხებელ ფაქტორებად მეცნიერებს კომერციალიზაციის პროცესისათვის მნიშვნელოვანი კომპეტენციებისა და ინფორმაციის დეფიციტი მიაჩნიათ, ასევე ხელიშემშლელ ფაქტორებად თვლიან ინსტიტუციებისა და ქვეყნის დონეზე კომერციალიზაციის ხელშეწყობი ინფრასტრუქტურის, შუამავალი სტრუქტურების ნაკლებობას. შუამავალ და ტექნოლოგიური ტრანსფერის უწყებებს ამ პროცესში მეცნიერებიცა და ბიზნესმენებიც, ზოგადად, დიდ მნიშვნელობას ანიჭებენ, თუმცა არსებული მხარდამჭერი ინფრასტრუქტურის შესახებ ინფორმირებულობის ხარისხი ძალიან დაბალია. მაგალითად, მეცნიერთა უმეტესობისათვის, ცნობილი არ არის საქპატენტში მათთვის მოქმედი შეღავათები. (ბრეგვაძე 2015:27-39).

³ <https://gita.gov.ge>

⁴ საავტორო უფლების, პროგრამული უზრუნველყოფის, პატენტის ნახაზის, მოდელის, სავაჭრო ნიშნის ან სხვა ინტელექტუალური საკუთრების გამოყენებისთვის ან გამოყენების უფლების სხვა პირისთვის გადაცემისგან მიღებული შემოსავალი

თავი 3 უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობა საქართველოს რეგიონულ უნივერსიტეტებში (ტექნოლოგიური ფაკულტეტები)

სადისერტაციო ნაშრომის მესამე აღწერილია ორ რეგიონულ უნივერსიტეტში - ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტში და ქუთაისის აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტში უნივერსიტეტი - სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის ინსტიტუცინალური მოწყობა, საერთაშორისო მახასიათებლების მიხედვით, რაც შემდგომში მდგომარეობს:

1. უნივერსიტეტის სტრატეგიაში, პოლიტიკაში, მისიასა და ხედვაში გაწერილი - უნივერსიტეტი-ბიზნესის თანამშრომლობის რეალიზაციის გზა;
2. უნივერსიტეტისა და ბიზნესის თანამშრომლობის რეალიზაციისთვის ფუნქციონალური სტრუქტურების და მხარდაჭერის სერვისების შექმნა; იმ პირების განსაზღვრა, რომლებიც იქნებიან დაკავებულნი მხოლოდ უნივერსიტეტსა და წარმოებას შორის თანამშრომლობისა და თანამშრომლობის ხელშემწყობი აქტივობებით;
3. წარმოების ჩართულობა სასწავლო პროგრამის (კურიკულუმის) განახლებასა და მოდერნიზებაში;
4. უნივერსიტეტის და წარმოების მიერ განხორციელებული ერთობლივი კვლევა;
5. ადგილობრივ და რეგიონულ განვითარებაში ჩართულობა - რამდენად მონაწილეობს უნივერსიტეტი რეგიონულ განვითარებაში.

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელობის უნივერსიტეტის 2018-2024
სტრატეგიული განვითარების გეგმაში⁵ გადმოცემულია უნივერსიტეტი-
საწარმოს თანამშრომლობასთან დაკავშირებული მიზნები და რეალიზაციის
გზა. სტრატეგიის მიხედვით უნივერსიტეტის ერთ-ერთ მიზანს წარმოადგენს
საგანმანათლებლო პროგრამების შემუშავება-განხორციელებაში, შეფასებასა
და განვითარებაში სტუდენტის, კურსდამთავრებულის, დამსაქმებლის,
მეცნიერისა და ექსპერტის აქტიური ჩართულობა (სტრატეგიული
განვითარების გეგმა; თავი 4.4.; მიზანი 5). ბსუ-მ თანამშრომლობის
რეალიზაციისთვის ფუნქციონალური სტრუქტურის სახით, სტუდენტთა
მხარდაჭერის და მომსახურების სამსახურის საფუძველზე 2017 წელს
ამოქმედა კარიერული განვითარების ცენტრი⁶, რომელიც მოგვიანებით
გადაკეთდა სტუდენტთა კარიერული განვითარების, კულტურის და სპორტის
დეპარტამენტად. ვებგვერდის მიხედვით, აღნიშნული სამსახური
უზრუნველყოფს სტუდენტის დამსაქმებელთან ურთიერთობას, შექმნის
დამსაქმებლის მუდმივად განახლებად ბაზას, ასევე ვაკანსიების მუდმივად
განახლებად საინფორმაციო ბაზას და პერმანენტულად დააკვირდება
კურსდამთავრებულთა კარიერის განვითარებას, დასკვნებს გამოიტანს
საგანმანათლებლო პროგრამის ეფექტურობის, კურსდამთავრებულის უნარ-
ჩვევების შემდგომი განვითარების (და ა.შ.) შესახებ. საგანმანათლებლო
პროგრამების შემუშავებაში, განხორციელებაში, შეფასებასა და განვითარებაში
სხვა მხარეებთან ერთად, სტრატეგიაში დასახელებულია, ასევე, დამსაქმებელი,
რომელიც ინტერესთა ჯგუფის სახით არის წარმოდგენილი და ხაზგასმულია
მისი მონაწილეობა პროგრამების შემუშავების და განხორციელების პროცესში
(სტრატეგიული განვითარების გეგმა, თავი 5.2.). სტრატეგიის მიხედვით,
სტაჟირებით უნდა შეიცვალოს პრაქტიკა, უნივერსიტეტი შესთავაზებს
დამსაქმებელს თანამშრომლებისთვის კვალიფიკაციის ასამაღლებელ ფასიან

⁵ https://www.bsu.edu.ge/text_files/ge_file_60_1.pdf

⁶ <https://bsu.edu.ge/main/page/9452/index.html>

კურსებს; ასევე უნივერსიტეტი მოიწვევს წარმატებულ ბიზნესმენებს სტუდენტებისთვის ინფორმაციის მიწოდებისა და გამოცდილების გაზიარების მიზნით, უნივერსიტეტი შესთავაზებს საქმიან წრეებს მათი პროდუქტების განვითარებას სტუდენტების პრაქტიკის/სტაჟირების, თუ საბაკალავრო და სამაგისტრო ნაშრომების განხორციელების ფარგლებში (სტრატეგიული განვითარების გეგმა, თავი 5.3.).

სტრატეგიაში ცალკე პუნქტი აქვს დათმობილი ერთობლივი საგანმანათლებლო პროექტების განხორციელებას დამსაქმებელს, სტუდენტს, პროფესორსა და მკვლევარს შორის ინფორმაციისა და მონაცემთა გაცვლის, სწავლებისა და კვლევის გაუმჯობესების მიზნით. აღნიშნული პუნქტი სხვადასხვა ამოცანისგან შედგება. ასევე, უნივერსიტეტი სტრატეგიული პარტნიორების ჩამონათვალში მესამე პუნქტად პარტნიორებს გამოყოფს საქმიან სფეროში (სტრატეგიული განვითარების გეგმა; მიზანი 6.3).

ბსუ-ს აკადემიური უმაღლესი საგანმანათლებლო პროგრამების შემუშავების, შეფასებისა და განვითარების უზრუნველყოფის წესის მიხედვით, „ბსუ-ს საგანმანათლებლო პროგრამის შემუშავების, შეფასებისა და განვითარების პროცესში მონაწილეობს შესაბამისი დარგის აკადემიური პერსონალი, სამეცნიერო პერსონალი (არსებობის შემთხვევაში), სტუდენტები, კურსდამთავრებულები, დამსაქმებლები და პროფესიული ასოციაციები“; იმავე დოკუმენტის მუხლი 3-ის მიხედვით თითოეულ ფაკულტეტთან დგება კურიკულუმის კომიტეტი, რომლის დანიშნულებაა კურიკულუმის შიდა ექსპერტიზა. კურიკულუმის კომიტეტის შემადგელობაში აკადემიური და სამეცნიერო პერსონალის გარდა, უნდა შედიოდნენ სტუდენტები, კურსდამთავრებულები და დამსაქმებლები. თითოეული ფაკულტეტის ვებ გვერდზე მოცემულია კურიკულუმის კომიტეტის შემადგენლობა, თუმცა აკადემიური პირების გარდა სხვა (სტუდენტი, დამსაქმებელი ან

კურსდამთავრებული განსაზღვრული არ არის), მაგ. იურიდიული ფაკულტეტი⁷; ტექნოლოგიური ფაკულტეტი⁸.

ამჟამად ბსუ-ს თანამშრომლობის შესახებ ხელშეკრულება/მემორანდუმი აქვს დადებული 101 უცხოურ სასწავლო დაწესებულებასთან და 175 საქართველოს უნივერსიტეტთან და სხვადასხვა ქართულ ორგანიზაციასთან⁹. 2017 წლიდან გაფორმებული ყველა მემორანდუმის ტექსტი სტანდარტულია, ითვალისწინებს ერთი მხრივ, უნივერსიტეტის მიერ კომპანიის, დაწესებულების საქმიანობის პოპულარიზაციას თავად უნივერსიტეტში, პარტნიორის თანამშრომლებისთვის ბიბლიოთეკის საარქივო ფონდით სარგებლობის შესაძლებლობას, თანამონაწილეობას ერთობლივი სამეცნიერო კონფერენციების ორგანიზებაში, და პარტნიორისთვის სამეცნიერო და მეთოდოლოგიური დახმარების გაწევას. პარტნიორი დაწესებულება კი, თავის მხრივ, ახდენს უნივერსიტეტის სამეცნიერო გამოცემების პოპულარიზაციას, როგორც თავად კომპანიაში, ისე მის პარტნიორ ორგანიზაციებში; ასევე, იწვევს უნივერსიტეტის პროფესორ-მასწავლებლებს და მეცნიერ-თანამშრომლებს საჯარო ლექციების წასაკითხად კომპანიაში/დაწესებულებაში; ასევე, კომპანიის/დაწესებულების პროფილის შესაბამისი ფაკულტეტების სტუდენტებს საწარმოო გამოცდილების მიღება შეუძლიათ კომპანიაში/დაწესებულებაში. ორმხრივი მჭიდრო თანამშრომლობა მიზნად ისახავს კომპანიის პროფილის შესაბამისი ფაკულტეტის სტუდენტებმა შექმნან კომპანიის/დაწესებულების განვითარებაზე ორიენტირებული ან არსებული ტექნოლოგიური მდგომარეობის გაუმჯობესებისკენ მიმართული საბაკალავრო და სამაგისტრო ნაშრომები; რამდენიმე მემორანდუმში, ასევე, მოცემულია დათქმა, რომ კომპანია/დაწესებულება მომავალში კომპანიის/დაწესებულების პროფილის შესაბამისი ფაკულტეტების სტუდენტებისთვის შექმნის

⁷ <https://www.bsu.edu.ge/sub-34/page/2-222/index.html>

⁸ <https://www.bsu.edu.ge/sub-34/page/2-222/index.html>

⁹ <https://www.bsu.edu.ge/sub-19/page/2-168/index.html>

კომპანიის/დაწესებულების სახელობით სტიპენდიას, რომელიც გაიცემა წარჩინებული სტუდენტებისთვის;

სასწავლო-სამეცნიერო და დამხმარე სტრუქტურულ ერთეულებთან მიმართებაში, ბსუ-ში ცალკეულ ფაკულტეტებთან დაარსდა საკონსულტაციო მომსახურების კლინიკები. იურიდიულ ფაკულტეტთან ფუნქციონირებს **იურიდიული კლინიკა**¹⁰. ბსუ-ს იურიდიული ფაკულტეტის დებულების მიხედვით (დებულება, თავი II, მუხლი 3. ფაკულტეტის მართვის ორგანოების და სტრუქტურა). ასევე, ბსუ-ს სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტთან არსებობს **ფსიქოლოგიური კლინიკა**¹¹ (ბსუ-ს სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის დებულება, თავი II, მუხლი 3). 2016 წ. ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტში საუნივერსიტეტო სტომატოლოგიური კლინიკა „ბსუ დენტი“¹² გაიხსნა. ბსუ-ს საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა და ჯანდაცვის ფაკულტეტის დებულების თავი 2, მუხლი 3 განსაზღვრავს სტომატოლოგიურ კლინიკას, როგორც ფაკულტეტის დამხმარე საგანმანათლებლო ერთეულს. ასევე, ბსუ-სა და სსიპ „საქართველოს ინოვაციების და ტექნოლოგიების სააგენტოს“ შორის 2015 წელს გაფორმებული მემორანდუმისა და 2015 წლის 1 დეკემბერს გაფორმებული საგრანტო ხელშეკრულების საფუძველზე, ბსუ-ში დაარსებული სამრეწველო ინოვაციების ლაბორატორიის (FabLab) ბსუ-ს ტექნოლოგიური ფაკულტეტის ბაზაზე შეიქმნა „**ფაბლაბი**“¹³. აღნიშნული ლაბორატორია საქართველოს სხვადასხვა უნივერსიტეტშიც არსებობს და ისინი საქართველოს ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების სააგენტოს საგრანტო კონკურსის შედეგად შეიქმნა.

¹⁰ http://blog.bsu.edu.ge/2018/01/blog-post_10.html

¹¹ https://www.facebook.com/pg/BSUBatumi/photos/?tab=album&album_id=1388663337895517

¹² <https://www.bsu.edu.ge/main/page/6311/index.html>

¹³ <https://bsu.edu.ge/sub-46/page/2-364/index.html>

ძირითადი მიგნებები:

1. ორივე უნივერსიტეტის სტრატეგიაში, პოლიტიკაში, მისიასა და ხედვაში აღნიშნულია უნივერსიტეტი-ბიზნესის (დამსაქმებლის, საზოგადოების, სამეწარმოს სფეროს) თანამშრომლობის მნიშვნელობა, გაწერილია რეალიზაციის ინსტრუმენტები;
2. ორივე უნივერსიტეტში შექმნილია სხვადასხვა ფუნქციონალური სტრუქტურები, მხარდაჭერის სერვისები, რომლებმაც, ძირითადად, უნდა უზრუნველყონ, დამსაქმებელთან თანამშრომლობის რეალიზაცია;
3. პასუხისმგებელი პირები, რომლებიც დაკავებულნი არიან მხოლოდ უნივერსიტეტსა და წარმოებას შორის თანამშრომლობის აქტივობების განხორციელებით და თანამშრომლობის ხელშემწყობი აქტივობებით, არ გამოვლინდა.
4. წარმოების ჩართულობის უზრუნველსაყოფად სასწავლო პროგრამის (კურიკულუმის) განახლებასა და მოდერნიზებაში ორივე უნივერსიტეტში შექმნილია კურიკულუმის კომიტეტი;

კვლევითი ნაწილი - უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს ურთიერთობის პრაქტიკის კვლევა

საკვლევი თემიდან გამომდინარე, ყურადღება იყო გამახვილებული საქართველოში რეგიონული უნივერსიტეტების ტექნოლოგიური ფაკულტეტების და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის პრაქტიკის აღწერაზე. თუმცა კვლევაში მონაწილე ავტორიზებული უნივერსიტეტებს, ავტორიზაციის და აკრედიტაციის ახალი სტანდარტების მოთხოვნების შესაბამისად შექმნილი აქვთ სასწავლო კურიკულუმის განახლების მექანიზები (სამეწარმეო სფეროს წარმომადგენლების მონაწილეობით), ასევე სხვადასხვა სტრუქტურული ერთეული (რომელთა საქმიანობა პირდაპირ თუ

ირიბად შეეხება სამეწარმეო სფეროსთან თანამშრომლობას), კვლევით შვეისწავლეთ როგორია სამეწარმეო სფეროს (დამსაქმებელი, წარმოება, პარტნიორი) ჩართულობა საგანმანათლებლო პროგრამის მოდერნიზებაში, რეალურად. კვლევაში ასევე ყურადღება გავამახვილეთ თანამშრომლობის სხვა კომპონენტების ანალიზზე: ერთობლივი სემინარები, ფორუმები, ერთობლივი კვლევა, კვლევების კომერციალიზაცია, ერთობლივი სტატიების გამოცემა და ქართული რეგიონული უნივერსიტეტის მიერ მესამე მისიის შესრულებაზე.

საქართველოში უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის შესახებ სხვადასხვა კვლევა არის განხორციელებული (ი. დარჩია, ნ. ანდლულაძე, თ. ბრეგვაძე, ამაშუკელი, ნ. ჯავახიშვილი). უნდა აღნიშნოს, რომ მათში ძირითადად აღწერილია თანამშრომლობის ცაკლეული კომპონენტების თავისებურებები. კერძოდ, უმაღლესი განათლების გავლენა სამუშაო ძალის ფორმირებაზე, უმაღლესი განათლებისა და მეცნიერების სტრატეგიული განვითარება საქართველოში, კვლევის კომერციალიზაციის შესაძლებლობები საქართველოში, უნივერსიტეტების როლი რეგიონის განვითარებაში და ა.შ. აღნიშნულ საკითხი სხვადასხვა კუთხით არის ასახული განათლების პოლიტიკის, დაგეგმვისა და მართვის საერთაშორისო ინსტიტუტის მიერ განხორციელებული კვლევებში, საქართველოს მთავრობის მიერ გადადგმული ნაბიჯებში, საქართველოს განათლების და მეცნიერების სამინისტროს მიერ გამოცემულ დოკუმენტებში, რეგულაციებსა და სტრატეგიებში. სტრატეგია (სტრატეგია 2017-2021:37) აცხადებს, რომ მიუხედავად უამრავი რეფორმისა, საგანმანათლებლო პროგრამები აცდენილია დასაქმების ბაზრის მოთხოვნებს), გამოწვევას წარმოადგენს პროგრამებისა და კვლევების ისე შემუშავება, რომ კურსდამთავრებული ადჭურვილი იყოს ბაზრისთვის აუციელებელი კომპეტენციებით, ხოლო კვლევა უნდა იყოს რელევანტური ბაზრის და სახელმწიფოს მოთხოვნისა, რომლის განხორციელებით უნივერსიტეტი

შეასრულებს თავის მესამე მისიას - ემსახუროს საზოგადოებას და ხელი შეუწყოს რეგიონის, ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებას.

ჩვენს კვლევაში შევისწავლეთ უნივერსიტეტის და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის არსებული თეორია და პრაქტიკა. საკვლევი **თემის აქტუალობა** განპირობებულია უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის არსებული საერთაშორისო პრაქტიკით და აღნიშნული თანამშრომლობის სარგებლებით, რაც გამოიხატება კურსდამთავრებულთა კონკურენტუნარიანობით, ხარისხიანი საგანმანათლებლო პროგრამებით, კვლევების აქტუალური თემატიკით, კვლევების კომერციალიზაციით და სხვა კომპონენტებით; ასევე, უნივერსიტეტის საქმიანობის მნიშვნელობით რეგიონის განვითარებისთვის. აქედან გამომდინარე, ჩვენი კვლევის უმთავრესი მიზანია საქართველოში უნივერსიტეტის და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის პრაქტიკის შესწავლა. დადგენა, რამდენად ახდენს აღნიშნული თანამშრომლობა გავლენას საგანმანათლებლო პროგრამების ხარისხზე, უნივერსიტეტის და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის იმ ხელისშემშლელი ფაქტორების და პრობლემების განსაზღვრა, მათი მოგვარების გზების დადგენა, რომლებიც გამოიკვეთა ჩვენ მიერ თეორიული კვლევის ჩატარების შედეგად; თანამშრომლობის მსოფლიოში არსებული ფორმების განხილვა და ამ ფორმების შედარება ქართულ რეალობასთან, საქართველოში ჩატარებული კვლევების ანალიზი და მისი დაკავშირება.

კვლევის მიზანია უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის პრაქტიკის პროცესის შესწავლა.

კვლევის ამოცანებია:

1. სამაგიდე კვლევა (desk research) - საერთაშორისო კვლევების შესწავლა ამ მიმართულებით, მსოფლიოში არსებული უნივერსიტეტი-

სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის მოდელების განხილვა და თეორიული მასალის ანალიზი;

2. კვლევის მეთოდოლოგია - განისაზღვროს საკვლევი ჯგუფი, კვლევის მეთოდები, საგანი, ობიექტი და კვლევის ჰიპოთეზა; შემუშავდეს კვლევის ინსტრუმენტი - ინტერვიუს კითხვარი; მოხდეს ქართულ რეალობასთან მსოფლიოს მოდელების შედარება და საქართველოში განხორციელებული კვლევების შედეგების ანალიზი;
3. ემპირული კვლევის განხორციელება;
4. დასკვნების შემუშავება.

კვლევის მეთოდოლოგია:

- **კვლევის საგანი** - უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის პრაქტიკა და მისი როლის მნიშვნელობის შესწავლა საქართველოს რეგიონული უნივერსიტეტების ტექნოლოგიური მიმართულების საწავლო პროგრამების, საკვლევი თემატიკის დაგეგმვასა და განვითარებაში.
- **კვლევის ობიექტი:** უნივერსიტეტის და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის პრაქტიკის პროცესი.
- **კვლევის ჰიპოთეზა:** უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის პრაქტიკის პროცესი საჭიროებს გაუმჯობესებას (რეგიონული უნივერსიტეტების ტექნოლოგიურ ფაკულტეტებზე).
- **კვლევის მეთოდებად** ჩვენს მიერ გამოყენებულია სამაგიდე კვლევა, გავაანალიზეთ თეორიული მასალა; ასევე, ჩატარდა თვისებრივი კვლევა - ჩარღმავებული ინტერვიუ რეგიონული უნივერსიტეტების ადმინისტრაციასა (5 ერთეული), რეგიონული მთავრობის წარმომადგენლებთან (3 ერთეული), ტექნოლოგიური მიმართულების აკადემიურ პირებთან (24 ერთეული), დამსაქმებლებთან (10 ერთეული), კვლევითი ინსტიტუტების მეცნიერ-თანამშრომლებთან (4 ერთეული),

ტექნოლოგიური მიმართულების ფაკულტეტების სტუდენტებთან და კურსდამთავრებულებთან (10 ერთეული). ასევე, კვლევის ფარგლებში შემუშავებული დასკვნები და რეკომენდაციები გავაცანით ფოკუს - ჯგუფს, რომლის შემადგენლობაში შევიდა უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს წარმომადგენლები. ჯგუფი შედგებოდა 6 ადამიანისგან, საიდანაც 2 იყო უნივერსიტეტის აკადემიური პირი - ერთი ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახურის წარმომადგენელი, 1 საერთაშორისო განათლების ექპერტი; 2- სამეწარმეო სფეროს წარმომადგენელი, და 2 ადამიანი - უნივერსიტეტის კურსდამთავრებული იყო.

კვლევის სამიზნე ჯგუფს წარმოადგენენ უნივერსიტეტის ადმინისტრაცია, აკადემიური პირები, კვლევითი ინსტიტუტების მეცნიერ-თანამშრომლები, სამეწარმეო სფეროს წევრები, რეგიონული მთავრობის წარმომადგენლები და ტექნოლოგიური მიმართულების ფაკულტეტების კურსდამთავრებულები.

შერჩევა - შეირჩა ტექნოლოგიური მიმართულება, ორი რეგიონული უნივერსიტეტი - ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი და ქუთაისის აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი (რომელიც ახორციელებს პროგრამებს ამ მიმართულებით) და ტექნოლოგიური ფაკულტეტების მიერ პარტიონრად დასახელებული წარმომადგენლები სამეწარმეო სფეროდან. კონკრეტული რესპოდენტის შერჩევისთვის გამოვიყენეთ არაალბათური შერჩევის მიზნობრივი სახე. შერჩევითი ერთობლიობის გამოსავლენად დავუკავშირდით ჩვენი კვლევისთვის საინტერესო გენერალური ერთობლიობის წევრებს გამოვავლინეთ ჩვენთვის საინტერესო მახასიათებლების მქონე პიროვნებები და ჯაჭვურად გამოვავლინეთ შემდეგი პირები, და ასე გაგრძელდა, სანამ არ ამოიწურა მოცემული ერთობლიობის ჩვენთვის ხელმისაწვდომი წევრები. მიზნობრივ

სახეს უპირატესობა მიენიჭა იმის გათვალისწინებით, რომ კვლევა ორიენტირებული იყო სიღმისეულ ანალიზზე.

კვლევის ინსტრუმენტი - კვლევის ჩატარების მიზნით შევიმუშავეთ კითხვარები, რისთვისაც გამოვიყენეთ ჩვენ მიერ შესწავლილი კვლევები, საქართველოს განათლების და მეცნიერების სამინისტროს მიერ შემუშავებული სტრატეგიები, ასევე კვლევაში მონაწილე უნივერსიტეტების პროფილი და მათ მიერ განხორციელებული სხვადასხვა კვლევა. დოკუმენტებში ფიქსირებული მდგომარეობის გადამოწმების, ასევე ცალკეული უნივერსიტეტის ადგილობრივი სპეციფიკის გამოვლენის მიზნით, ჩავატარეთ თვისობრივი კვლევა როგორც უნივერსიტეტების ხელმძღვანელ რგოლთან, ასევე აკადემიურ პერსონალთან. თვისობრივი კვლევისთვის გამოყენებული იყო ნახევრად სტრუქტურირებული ინტერვიუების ფორმატი. მონაცემთა დამუშავების დროს ანალიზი დაიწყო ინტერვიუების ჩატარების პარალელურად. ჩატარებული ინტერვიუების შედეგების გაანალიზება დაგვეხმარა შემდეგი ინტერვიუების შეკითხვების დახვეწაში. ძირითადი მიდგომა ტექსტური ინფორმაციის ანალიზში გახლდათ კონტენტ - ანალიზი, რომელიც დაიწყო ტექსტების (ერთეულების) შერჩევით. შემდეგ, განისაზღვრა ანალიზის ერთეულები და ანალიზში გამოსაყენებელი კატეგორიები. რესპოდენტების მონათხრობში გამოვყავით თემატური ბლოკები/კოდები, რომლის დროსაც გამოიყო საწყისი თეორიული კომპონენტები. კვლევა გვაწვდის ინფორმაციას კვლევაში მონაწილე უნივერსიტეტების ტექნოლოგიური მიმართულების ფაკულტეტების სამეწარმეო სფეროსთან თანამშრომლობის სტატუსზე, აღნიშნული ურთიერთობის როლზე საგანმანათლებლო პროგრამების განვითარებასა და საკვლევო თემატიკის შემუშავებაზე, ასევე ინოვაციებსა და პროდუქციის კომერციალიზაციაზე.

საკითხის კვლევა დაიწყო 2013 წლიდან. შეირჩა ტექნოლოგიური მიმართულება ორ რეგიონულ უნივერსიტეტში - ბათუმის შოთა რუსთაველის

სახელმწიფო უნივესივერსიტეტსა და ქუთაისის აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტში, რომელიც ახორციელებს პროგრამებს ამ მიმართულებით და ასევე, ტექნოლოგიური ფაკულტეტების მიერ პარტნიორად დასახელებული წარმომადგენლები სამეწარმეო სფეროდან. აღნიშნულ ორ უნივერსიტეტზე შევჩერდით შემდეგი კრიტერიუმის გამო: ორივე დაწესებულება სახელმწიფო უნივერსიტეტია, ორივე მდებარეობს რეგიონში და ორივე უნივერსიტეტში ხორციელდება ტექნოლოგიური მიმართულებებით პროგრამები.

უნივერსიტეტების შერჩევის კიდევ ერთ-ერთ კრიტერიუმს წარმოადგენდა ასევე საერთაშორისო პროექტებში და რეგიონში მიმდინარე აქტიურ ეკონომიკურ განვითარებაში მონაწილეობა. ტექნოლოგიური მიმართულების შერჩევის საფუძველი გახლდათ მზარდი საინვესტიციო პროექტები რეგიონებში, განსაკუთრებით ბათუმში წყლისა და წყალანირების ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის საინვესტიციო პროექტები, რომლებიც 2005 წელს დაიწყო და დღემდე გრძელდება; მხოლოდ ბათუმში, პროექტის საერთო ღირებულება შეადგენს დაახლოებით 173 მლნ ევროს, საიდანაც აღნიშნული თანხის დაახლოებით 10% დაიხარჯა საკონსულტაციო მომსახურებაზე. 2017 წლიდან აჭარის მთავრობა გეგმავს საინვესტიციო პროგრამის განხორციელებას აჭარის მუნიციპალიტეტებში აჭარის წყლის ალიანსის მეშვეობით, რომლის საერთო ოდენობა შეადგენს 60 მლნ ევროს, საიდანაც 50 მლნ ევრო მოხმარდება ფიზიკურ ინვესტიციას, ხოლო 10 მლნ ევრო საკონსულტაციო მომსახურებას. შევისწავლეთ აღნიშნული პროექტი და მასთან ასოცირებული ყველა საჯარო თუ კერძო, ადგილობრივი თუ საერთაშორისო ისეთი კომპანიები, როგორებიცაა: „MACS“, ldt “EGIS Lamayer”ltd, “Posh and Partner Hydro-engineering”, ltd, შპს. „ბათუმის წყალი“, სს აჭარის წყლის ალიანსი“. იმის გათვალისწინებით, რომ რეგიონულ უნივერსიტეტს სტარატეგიული განვითარების გეგმაში ნათლად უწერია რეგიონის განვითარებაში მონაწილეობა, დაინტერესებული პირების

ჩართულობით სასწავლო პროგრამების შემუშავება, ბიზნეს-სფეროს საჭიროებებზე მორგებული კვლევების წარმოება, და ა.შ. დავინტერესდით როგორ თანამშრომლობს ეს უკანასკნელი სამეწარმეო სფეროსთან.

ბსუ-ს (კვლევაში მონაწილე რეგიონული უნივერსიტეტი) ტექნოლოგიური ფაკულტეტი ახორციელებს საგანმანათლებლო პროგრამების 9 მიმართულებას, აქედან 5 საინჟინროს და 4 - აგრარულს და ასევე, ფიზიკა მათემატიკის და კომპიუტერულ მეცნიერებათა ფაკულტეტს აქვს უმაღლესი საგანმანათლებლო პროგრამები საინფორმაციო ტექნოლოგიების მიმართულებით. მეორე რეგიონულ უნივერსიტეტში - ქუთაისის აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი - ტექნოლოგიური მიმართულებით არის ორი ფაკულტეტი - საინჟინრო ტექნოლოგიური, სადაც არის სამი დეპარტამენტი: დიზაინის და ტექნოლოგიის, საკვები პროდუქტების და ქიმიური და გარემოსდაცვითი ტექნოლოგიების დეპარტამენტი, ასევე საინჟინრო ტექნიკური ფაკულტეტი, სადაც ფუნქციონირებს მშენებლობის და ტრანსპორტის დეპარტამენტი, ენერგეტიკის და ტელეკომუნიკაციების დეპარტამენტი და მექანიკა - მანქანათმშენებლობის დეპარტამენტი.

პირველ ეტაპზე, ორივე უნივერსიტეტის ტექნოლოგიური მიმართულებებიდან ინტერვიუსთვის შეირჩა ფაკულტეტების დეკანები, და ფაკულტეტების ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახურის უფროსები, პროგრამის ხელმძღვანელები, აკადემიური პირები - ასისტენტ პროფესორები და ასოცირებული პროფესორები, და მიმართულების კურსდამთავრებულები. ასევე შევარჩიეთ კვლევაში მონაწილე უნივერსიტეტების ვებ-გვერდზე განთავსებული, მემორანდუმით განპირობებული, პარტნიორი სამეწარმეო სფეროს სუბიექტები. მსხვილი (მჭიდრო თანამშრომლობით გამორჩეული) პარტნიორების გამოსავლენად, უნივერსიტეტის ადმინისტრაციულ და აკადემიურ პერსონალს გამოკითხვის დროს ვთხოვეთ სამი ყველაზე აქტიური პარტნიორის დასახელება, და **შემდგომ ეტაპზე,** დასახელებულ პარტნიორების

წამომადგენლებთან ჩავატარეთ ინტერვიუ. პარალელურად, არაალბათური შერჩევის მეთოდით შეირჩა და გამოიკითხა აღნიშნული ფაკულტეტების სტუდენტები და კურსთამთავრებულები.

კვლევის მესამე ეტაპზე, წინა ორ ეტაპზე მიღებული შედეგების საფუძველზე ინტერვიუსათვის მივმართეთ უნივერსიტეტის ადმინისტრაციას. და **ბოლოს**, ჩვენს მიერ მიღებული შედეგები და რეკომენდაციები, მათ თაობაზე საზოგადოებრივი აზრის შესახებ ინფორმაციის მისაღებად, ჩავატარეთ ფოკუს ჯგუფი. მოვიზიდეთ ფოკუს ჯგუფის მონაწილეები და მოდერატორი. შევარჩიეთ ჩატარების ადგილი. ღონისძიება გაგრძელდა 1.5 სთ. ჩაწერილი მასალა გავაანალიზეთ და მოვამზადეთ ანგარიში.

გამოკითხვის მეთოდი - ჩაღრმავებული, ნახევრად სტრუქტურული ინტერვიუ.

გამოკითხვის დროს გათვალისწინებული იყო შემდეგი გარემოებები:

- ა) განისაზღვრა გამოკითხვის მიზნები და ამოცანები;
- ბ) განისაზღვრა გამოკითხულ პირთა კატეგორია (შეირჩა შესაბამისი აკადემიური პირები, ადმინისტრაციის წარმომადგენლები, ასევე სამეწარმეო სფეროს წარმომადგენლები);
- გ) შეიქმნა კითხვარი და შემოწმდა;
- დ) განისაზღვრა ინტერვიუში მონაწილე პირთა შეჩევის მეთოდი და რაოდენობა;
- ე) შეირჩა ინტერვიუში მონაწილე პირები და ჩატარდა ინტერვიუები.
- ვ) კვლევის ფარგლებში შემუშავებული დასკვნები და რეკომენდაციები გავაცანით ფოკუს - ჯგუფს, რომელშიც შემადგენლობაში შევიდა უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს წარმომადგენლები.

კვლევის **ვალიდობა** ემყარება მოპოვებული მასალების სანდოობას, მასალების და მიღებული შედეგების დამაჯერებლობას, მონაცემთა

შემოწმებადობას და საიმედოობას. ასევე, მიგვაჩნია, რომ ცალკეული მიმართულებებით, მიდგომების კომბინაციით მიღწეული იყო გადამოწმებისა და შეჯერებულობის მნიშვნელოვანი ხარისხი. კვლევის თეორიული ჩარჩოს შესაქმნელად შევისწავლეთ თემის ირგვლივ არსებული კვლევები თუ თეორიული ლიტერატურა, რის მიხედვითაც მოვახდინეთ არსებული თეორიული და პრაქტიკული ლიტერატურის ანალიზი. ქართულ საგანმანათლებლო სივრცეში უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის სისტემის გამოსავლენად შესწავლილი იყო არა მხოლოდ სახელმწიფოს მიერ შემუშავებული ოფიციალური დოკუმენტები, არამედ, უნივერსიტეტების და ცენტრების მიერ შემუშავებული სხვადასხვა დონისა და დანიშნულების დოკუმენტაცია. ასევე, განსაკუთრებული ყურადღება გავამახვილეთ საერთაშორისო თანამშრომლობის ფორმატში შემუშავებულ რეგულაციებსა და ნორმებზე, რომლებიც განსაზღვრავდნენ/აზუსტებდნენ უმაღლესი განათლების სისტემაში განსახორციელებელ ცვლილებებს ან მათ შედეგებს.

დოკუმენტებში ფიქსირებული მდგომარეობის გადამოწმების, ასევე ცალკეული უნივერსიტეტის ადგილობრივი სპეციფიკის გამოვლენის მიზნით, ჩავატარეთ თვისებრივი კვლევა როგორც უნივერსიტეტების ხელმძღვანელ რგოლთან, ასევე აკადემიურ პერსონალთან. თვისებრივი კვლევისთვის გამოყენებული იყო ნახევრად სტრუქტურირებული ინტერვიუების ფორმატი. მონაცემთა დამუშავების დროს ანალიზი დაიწყო ინტერვიუების ჩატარების პარალელურად. ჩატარებული ინტერვიუების შედეგების გაანალიზება დაგვეხმარა შემდეგი ინტერვიუების შეკითხვების დახვეწაში. ძირითადი მიდგომა ტექსტური ინფორმაციის ანალიზში გახლდათ კონტენტ - ანალიზი, რომელიც დაიწყო ტექსტების (ერთეულების) შერჩევით. შემდეგ, განისაზღვრა ანალიზის ერთეულები და ანალიზში გამოსაყენებელი კატეგორიები.

რესპოდენტების მონათხრობში გამოვყავით თემატური ბლოკები/კოდები, რომლის დროსაც გამოიყო საწყისი თეორიული კომპონენტები.

მესამე თავის ძირითად მიგნებებში არის აღნიშნული, ორი უნივერსიტეტის შესწავლის შემდეგ გამოვლინდა, რომ ორივე უნივერსიტეტს ბიზნესთან თანამშრომლობის რეალიზაციისთვის შექმნილი აქვთ ფუნქციონალური სტრუქტურული ერთეულები და მხარდაჭერის სერვისები, მაგრამ გამოვლენილი არ არის კონკრეტული პირები, ვინც იქნებიან დაკავებულნი მხოლოდ უნივერსიტეტსა და წარმოებას შორის თანამშრომლობის აქტივობების განხორციელებით. ასევე, ორივე უნივერსიტეტის სტრატეგიაში, პოლიტიკაში, მისიასა და ხედვაში აღნიშნულია უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის მნიშვნელობა, მოცემულია რეალიზების გზები; ხაზგასმულია, რომ წარმოების ჩართულობას სასწავლო პროგრამის (კურიკულუმის) განახლებასა და მოდერნიზებაში უზრუნველყოფს კურიკულუმის კომიტეტი; აღნიშნული ფაქტორები ავიღეთ ინტერვიუს კითხვებად იმის გამოსავლენად, ვინ/რა სექტურუქტურ(ებ)ა ითავსებს თანამშრომლობის აქტივობებს, ასევე როგორ მუშაობს თანამშრომლობის რეალიზების მექანიზმი; ეფექტურია თუ არა კურიკულუმის კომიტეტი სასწავლო პროგრამის შემუშავება/მოდერნიზებაში სამეწარმეო სფეროს ჩართულობის უზრუნველსაყოფად. ასევე, გვინტერესებს უნივერსიტეტის და წარმოების მიერ განხორციელებული ერთობლივი კვლევები, სამაგისტრო/სადოქტორო კვლევების აქტუალობის გამოვლენის გზები, კონსულტაციის და საექსპერტო მომსახურების გაწევის შესაძლებლობები, კვლევების კომერციალიზაციის სტატუსი და ბოლოს ადგილობრივ და რეგიონულ განვითარებაში უნივერსიტეტის ჩართულობა.

მონაცემების გადამოწმების და შეჯერების მიზნით, ინტერვიუები ჩავატარეთ უნივერსიტეტის სტუდენტებთან, კურსდამთავრებულებთან და განსაკუთრებით, პოტენციურ და არსებულ დამსაქმებლებთან. ინტერვიუების

ფორმატში მოპოვებული მასალების შემოწმებადობის და საიმედოობისთვის, უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს წარმომადგენლებთან ინტერვიუს დროს გამოყენებული კითხვარის ძირითადი ნაწილი იყო ურთიერთდაკავშირებული ან მსგავსი, ამიტომ ინტერვიუს შედეგებს წარმოგიდგენთ კონსოლიდირებულად.

1. რა ინფორმაციას ფლობთ უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის შესახებ?

უნდა აღინიშნოს, რომ კვლევაში მონაწილე პირთა დიდი ნაწილი სამეწარმეო სფეროში დამსაქმებელს მოიაზრებს და აუცილებელი წესით ახსენებს უნივერსიტეტის მიერ დადებულ **მემორანდუმს** სამეწარმეო სფეროს წარმომადგენლებთან. მემორანდუმი წარმოადგენს უნივერსიტეტის მცდელობას იმუშაოს ბაზარზე. მოცემულ შემთხვევაში სავალდებულო პირობად არის ქცეული. მემორანდუმის მიზანს პრაქტიკაში წარმოადგენს მოაწესრიგოს დასაქმება და პრაქტიკა. უნივერსიტეტი მომხმარებლურად ეკიდება სამეწარმეო სფეროს, რადგან მიიჩნევს მას აკრედიტაციის სტანდარტის შესრულების რესურსად. უნივერსიტეტის ხედვა სამეწარმეო სფეროსთან დაკავშირებით არის ცალსახად მომხმარებლური და დამოკიდებულია მხოლოდ საკუთარ გადარჩენაზე.

2. აღწერეთ რა სახის თანამშრომლობა გაქვთ სამეწარმეო სფეროსთან (ოფიციალური, არაოფიციალური ფორმალური, სისტემატური, არასისტემატური, მრგვალი მაგიდა, სტუდენტების პრაქტიკა, სამაგისტრო/სადოქტორო თემაზე ერთობლივი მუშაობა, თუ რომელიმე სხვა)?

- დამსაქმებელთან თანამშრომლობა სავალდებულოა, განპირობებულია რა შიდა დოკუმენტაციით, რომელიც ეფუძნება აკრედიტაციის სტანდარტს. განსაკუთრებულ შემთხვევებში, სამეწარმეო სფეროსთან

თანამშრომლობა სავალდებულოა საერთაშორისო განზომილების შედეგად. სავალდებულოობა გაგებულია პრაქტიკაში, როგორც მინიმალური სტანდარტის შესრულება, რაც ზემოთ აღნიშნული ორი კომპონენტით გადმოიცემა. საერთაშორისო განზომილება (მაგ. ტემპუსის პროგრამები) ადგენს არა მინიმალურ ზღვარს, არამედ იდეალურ მექანიზმებს.

- თანამშრომლობის ფორმა (ფორმატი, სიხშირე, შემადგენლობა) განპირობებულია ძირითადი მოთხოვნებით. ადმინისტრაცია თანამშრომლობის ფორმატს ადგენს აღებული ვალდებულებების ფარგლებში. მთელი ეს პროცესი არ ითვალისწინებს ციკლურობას.
- კურსდამთავრებულს უნივერსიტეტი თვლის თავის რესურსად, მაგრამ არ არსებობს აღნიშნულ რესურსთან მუშაობის მექანიზმი (წახალისების სქემა, მუდმივი კომუნიკაცია). აღნიშნული სისტემა განპირობებულია მხოლოდ ფორმალური ვალდებულებებით.
- კვლევით გამოვლინდა, მეწარმეობა თანამშრომლობის არსებულ მოდელში ეკონომიკურად დაზარალებული მხარე გამოდის. საწარმოს უნივერსიტეტთან თანამშრომლობა ძირითადად განპირობებულია არა საწარმოს ინტერესებით, არამედ სხვადასხვა მხარის: კერძო პირები, სახელმწიფო სტრუქტურები, უნივერსიტეტის ადმინისტრაცია - პირადი მცდელობებით. კვლევების შედეგებით გამოვლინდა, რომ სამეწარმეო სფეროს ინტერესი უნივერსიტეტის მიმართ (იაფი მუშა ხელი, სამომავლო კადრი, პატენტი, ინოვაცია, კვლევა, ექსპერტიზა, და. ა.შ.) არსებობს, მაგრამ არ არსებობს რეალიზების შესაბამისი მექანიზმები და სტრატეგია.
- კვლევის შედეგად გამოვლინდა, რომ ყველაზე ეფექტურ, თუმცა არაფორმალურ მექანიზმს წარმოადგენს პირად კავშირებზე/ინტერესებზე დამყარებული ურთიერთობები. ასევე,

კვლევით დადგინდა თანამშრომლობის სხვა მოდელების განხორციელების ერთეული მცდელობები, რომლებიც წარუმატებლად დასრულდა თანამშრომლობის გამართული მექანიზმის არ არსებობის გამო.

- კვლევაში მონაწილე ფაკულტეტებზე ერთობლივი პროექტი, სამაგისტრო/სადოქტორო ნაშრომი ან სტატია არ მოიპოვება.

3. აღწერეთ, როგორ აგზავნით სტუდენტს პრაქტიკაზე, რა სირთულეებს აწყდებით პრაქტიკის ორგანიზების პროცესში?

- იმ ფაკულტეტებზე, სადაც სტუდენტური პრაქტიკა არის სასწავლო პროგრამით სავალდებულო, ის წარმოადგენს უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის მთავარ პრიორიტეტს. კვლევით დადგინდა, რომ სტუდენტსაც კი, რომელიც ჯერ კიდევ განათლების მიღების პროცესშია, შეუძლია პრაქტიკის შესრულებასთან დაკავშირებული პრობლემის იდენტიფიცირება. ის ხედავს, რომ მისი ცოდნა არის არასაკმარისი და არასათანადო. კურსდამთავრებული ასევე ხედავს რომ მისი ცოდნა და პრაქტიკა გამოუსადეგარია. ის რომ, პრაქტიკის შესრულება არის არადირებული და უშედეგო, ხედავს მასში უშუალო მონაწილე. მხოლოდ ფაკულტეტის ხელმძღვანელობა ხედავს ამ პროცესს ფორმალურ ჩარჩოებში, მიიჩნევს ამ პროცესს საკმარისად, ვერ ხედავს მისი გაუმჯობესების საჭიროებას. უნივერსიტეტთან სტუდენტური პრაქტიკის კუთხით თანამშრომლობა სამეწარმეო სფეროსთვის კომერციული თვალსაზრისით არ არის საინტერესო (არარენტაბელურია დროის და ფინანსების თვალსაზრისით). უნივერსიტეტისთვის - არის ფორმალური.
- უნივერსიტეტის ადმინისტრაცია ზრუნავს უნივერსიტეტის საქმიანობის შესაბამისობის უზრუნველყოფაზე ფორმალური

მოთხოვნების მიმართ, არსებული და პოტენციური დამფინანსებლების მიზნების შესატყვისად. ის ზრუნავს სტრატეგიულ განვითარებაზე. ფაკულტეტის ადმინისტრაცია კი ზრუნავს სასწავლო პროცესის გამართულობის უზრუნველყოფაზე. ფუნქციათა განაწილების არსებული სისტემის პირობებში ფაკულტეტის ადმინისტრაციას ევალება უზრუნველყოს სასწავლო პროცესის შესრულება, პრაქტიკული კომპონენტის ჩათვლით, ხოლო უნივერსიტეტის ადმინისტრაციას - საქმიანობის შესაბამისობა ფორმალური მოთხოვნების და მიმართ, და დამფინანსებლის ინტერესების გათვალისწინებით. ამ პირობებში ფაკულტეტის ხელმძღვანელობისთვის შეუძლებელია არსებულ ხარვეზებზე კონცენტრირება. ადმინისტრაცია პრაქტიკის პრობლემას ხედავს გამოკითხვის შედეგებით.

4. ურთიერთობისას რომელი მხარე იჩენს ინიციატივას? არის თუ არა უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობაზე პასუხისმგებელი პირი ფაკულტეტის/უნივერსიტეტის დონეზე?

უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის ინიციატივას ძირითადად იჩენს უნივერსიტეტი, ფაკულტეტის დონეზე არ არსებობს აღნიშნულ თანამშრომლობაზე პასუხისმგებელი პირი (არსებული მოწყობით აღნიშნულ თანამშრომლობაზე პასუხისმგებელია პროგრამის ხელმძღვანელი (ბსუ)).

5. რა წინადადებებით მიგიმართავთ სამეწარმეო სფეროსთვის, რა წინადადებით მოუმართავთ მათ თქვენთვის?

უნივერსიტეტი და სამეწარმეო სფერო მიმართავს ერთმანეთს სტუდენტის პრაქტიკის, სტაჟრების ან დასაქმების წინადადებით. ცალკეულ შემთხვევაში,

უნივერსიტეტებისთვის მიუმართავს სამეწარმეო სფეროს კონკრეტული წინადადებებით, რაც უშედეგოდ/ნაწილობრივ შედეგით დასრულდა. ასევე, მუნიციპალური ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის პროექტის ინსტიტუციონალურმა კონსულტანტმა, ერთეული შემთხვევის სახით, მიმართა ბსუ-ს ტექნოლოგიურ ფაკულტეტს ერთობლივ სამაგისტრო თემასთან დაკავშირებით. არც აღნიშნული ფაქტი დასრულდა შედეგით.

6. გაქვთ თუ არა კურსდამთავრებულთა მონაცემთა ბაზა და რა მიზნით შექმენით?

კურსდამთავრებულთა ბაზა არსებობს, უმთავრესად ელექტრონული გამოკითხვისთვის.

7. რამდენად დაახლოებულია თქვენი მიმართულების სასწავლო პროგრამები პრაქტიკასთან?

აღმოჩნდა, რომ საუნივერსიტეტო სწავლებაში თეორია და პრაქტიკა აცდენილია ერთმანეთთან. თეორია მოიცავს თემატიკას, რომელიც მოწყვეტილია რეალობას და ხშირად არა ადაპტირებადია პრაქტიკასთან. ძირითადი პრობლემა პროგრამების მაინც არის ნაკლები ურთიერთობა პრაქტიკასთან. თეორიის პრაქტიკასთან აცდენის მაგალითს წარმოადგენს სასწავლო პროგრამების ხარვეზები პრაქტიკული კუთხით. საუნივერსიტეტო სივრცეში პროგრამის სწორად აგების და ხშირი განახლების შემთხვევაში შესაძლებელია სასერტიფიკატო კურსების შინაარსი საუნივერსიტეტო სივრცეში მოექცეს. გამოკითხულთა უმეტესი ნაწილი აღნიშნავს თეორიის პრაქტიკასთან დაახლოების საჭიროებას ზოგადი მიმართულების შენარჩუნებით, მაგრამ იმის სწავლებით, რაზეც არის მოთხოვნა სფეროდან. რამდენიმე პირის აზრით, დასაშვებია ასწავლო ისეთი თეორია, რომელიც

კურსდამთავრებულმა შესაძლოა საერთოდ ვერ გამოიყენოს პრაქტიკაში. რამდენიმემ კი აღნიშნა, რომ თეორია და პრაქტიკა მკვეთრად უნდა იყოს გამიჯნული; მათი აზრით თეორიის შემქმნელებს არაფერი საერთო უნდა ჰქონდეთ პრაქტიკის განმახორციელებლებთან.

8. როგორ აახლებთ კურიკულუმს, ითვალისწინებთ თუ არა სამეწარმეო სფეროს შეხედულებებს/მოსაზრებებს სასწავლო კურსის შედგენის/მოდერნიზაციის დროს?

- უნივერსიტეტის თეორიული კურსები წარმოადგენს პროფესორების მიერ დადგენილი (სილაბუსებში) ცოდნის ერთობლიობას რომლის გადაცემას სტუდენტებისთვის ისინი მიიჩნევენ აუცილებლობად. საქართველოში მოქმედი განათლების ხარისხის უზრუნველყოფის ეროვნული ცენტრი პროგრამული აკრედიტაციის დროს ახორციელებს აღნიშნული სილაბუსების (პროგრამების) რელევანტურობის შეფასებას აკრედიტაციის სტასტანდარტებთან. **აღნიშნულის მიუხედავად, როგორ კვლევით დგინდება, კურსების დიდი ნაწილთან მიმართებაში არ არის სათანადო მიმართება თეორიასა და პრაქტიკას შორის.** უნივერსიტეტი ცდილობს არსებული სილაბუსების ცვლილებას ხარისხის სტანდარტის შესაბამისად, მაგრამ პრობლემა მდგომარეობს შემდეგში - **აღნიშნულ პროცედურებს ხშირად ატარებს და მეორე მხრივ, პრობლემის მიზეზთან დაკავშირებით არა აქვს ეფექტური პოლიტიკა.** კერძოდ, პროფესორთან დაკავშირებით, ძირითადი ინსტრუმენტი არის კონსკურსი, და აკადემიური პირი თითქმის არ იყენებს კვალიფიკაციის ამალების ან სხვა შესაძლებლობებს საკუთარი პროგრამის გასაუმჯობესებლად, მიუხედავად იმისა რომ აღნიშნული საშუალებები უნივერსიტეტში საკმაოდ მოიპოვება/ ან იყენებს, მაგრამ აღნიშნულის შედეგი ნაკლებად აისახება სასწავლო კურიკულუმზე.

- აღმოჩნდა, რომ არ არსებობს სამეწარმეო სფეროს პროგრამის შემუშავება/მოდერნიზაციაში ჩართვის ეფექტური მექანიზმი; აკადემიური პირების ნაწილი თვლის, საკუთარი პრაქტიკის განათლებაში გამოყენებით ახდენს თეორიის და პრაქტიკის დაახლოებას და პროგრამის მოდერნიზებას ამ გზით. აკადემიურ პირთა ნაწილი კი თვლის, რომ თავად ხედავს ბაზრის მოთხოვნებს და თეორიული და პრაქტიკული ნაწილი არის მათი მუშაობის შედეგი. ხოლო ის ნაწილი, რომელიც არც მიმართულების განმსაზღვრელია და არც საკუთარი პრაქტიკა აქვს, ნათლად ხედავს სამეწარმეო სფეროს ჩართულობის აუცილებლობას თეორიის და პრაქტიკის დაახლოებაში/პროგრამების მოდერნიზაციაში.
- უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის საჭიროება არ არის დამოკიდებული ორგანიზაციულ, ფუნქციონალურ თუ ფორმალურ ფაქტორებზე. თანაბარ პირობებში წარმოიშვება აზრთა სხვადასხვაობა (იმის გათვალისწინებით, რომ ნაწილი არის პასუხისმგებელი სტუდენტურ პრაქტიკაზე, ნაწილი - საგრანტო პროექტების ავტორი, ნაწილი მუშაობს მხოლოდ დაკვეთებზე, ხოლო ნაწილს აინტერესებს კარიერული სვლა). სავარაუდოდ, განსაზღვრელი არის პიროვნული ფაქტორი.
- ბსუ-ს ადმინისტრაცია თვლის, რომ სილაბუსის განახლების მოთხოვნის გარდა, კვლევით ინსტიტუტების მეცნიერ-თანამშრომელთა ჩართულობის რაოდენობის ზრდით სასაწავლო ნაწილში ხელს უწყობს კონკურენტუნარიანობას და პროგრამების განახლებას. ადმინისტრაციის მიერ ინიცირებული ცვლილების პროცესი ფოკუსირებული უნდა ყოფილიყო სასაწავლო პროგრამების განახლებაზე, რამდენადაც პრაქტიკული უნარ-ჩვევების კომპონენტის და მნიშვნელობის დატვირთვის ზრდაზე, რადგან კვლევით

ინსტიტუტების თანამშრომლების საქმიანობა მთლიანად უკავშირდება პრაქტიკას. არასწორია აზრი იმის შესახებ, რომ კვლევითი ინსტიტუტების თანამშრომლებს გავლენა არა აქვთ პროგრამაზე, რადგან დეკლარირების დონეზე მაინც, აკადემიური თანამდებობის დაკავების დროს, თანაბარ პირობებში იმყოფებიან (მსგავსი პრეცედენტი არ გვაქვს). აქედან გამომდინარე, კვლევით ინსტიტუტების ჩართულობა გულისხმობს ა) აკადემიური კომპონენტის გაუმჯობესებას, ბ) პრაქტიკული კომპონენტის გაუმჯობესებას, გ) კონკურენციის პირობების ხელშეწყობას, დ) შიდა და გარე მობილობის ხელშეწყობას. რეალობაში კი - კვლევით მიმართულებები ძირითადად მოწვეული მასწავლებლების (თეორია, პრაქტიკა) სტატუსით არიან წარმოდგენილნი, რაც გამორიცხავს სილაბუსზე მნიშვნელოვანი გავლენის შესაძლებლობას. ასევე, არასათანადოდაა გამოყენებული მათი პრაქტიკული უნარ-ჩვევები და ცოდნა.

9. რა მექანიზმით ხდება სამეწარმეო სფეროს ჩართვა სასწავლო კურსის შედგენაში/მოდერნიზაციაში?

აღმოჩნდა, რომ არ არსებობს სამეწარმეო სფეროს პროგრამის შემუშვება/მოდერნიზაციაში ჩართვის გამართული მექანიზმი; არსებული შეხვედრები ზედაპირულია. აკადემიური პირების ნაწილი, საკუთარი პრაქტიკის განათლებაში გამოყენებით ახდენს თეორიის და პრაქტიკის დაახლოებას და პროგრამის მოდერნიზებას ამ გზით. აკადემიურ პირთა ნაწილი კი თვლის, რომ თავად ხედავს ბაზრის მოთხოვნებს და თეორიული და პრაქტიკული ნაწილი არის მათი მუშაობის შედეგი და არ სჭირდებათ ბაზრის მოთხოვნების გათვალისწინება, შესაბამისად, მექანიზმიც.

10. გაქვთ რომელიმე პარტნიორთან ერთობლივი პროექტი, ერთობლივი სამაგისტრო, სადოქტორო ნაშრომი ან სამეცნიერო სტატია?

კვლევაში მონაწილე ფაკულტეტებზე ერთობლივი პროექტი, სამაგისტრო/სადოქტორო ნაშრომი ან სტატია არ მოიპოვება.

11. როგორ ხდება საკვლევი თემების განსაზღვრა (სადოქტორო, სამაგისტრო)?

როგორც ფუნდამენტალური, ასევე გამოყენებით კვლევების სპეციფიკა განისაზღვრება უნივერსიტეტების მიერ. ამ მიზეზით საკვლევი პრობლემას განსაზღვრავს კონკრეტული პროფესორები, რომლის შეფასება ხორციელდება საფაკულტეტო- სადისერტაციო საბჭოების მიერ. კვლევით თემატიკის აქტუალობა მთლიანად არის დამოკიდებული პროფესორის პირად ინტერესსზე/შეხედულებაზე, რის გამოც ის შეიძლება აცდენილი იყოს ბაზრის მოთხოვნებთან. საქართველოში საკვლევი თემატიკის განსაზღვრის ორი ძირითადი გზა არსებობს: ა) პროფესორი ან პროფესორთა საბჭო, ბ) რუსთაველის ფონდი. სამეცნიერო კვლევების შეფასების ძირითად მექანიზმს წარმოადგენს რაოდენობრივი მაჩვენებელი, რასაც დაემატა მაღალ რეიტინგულ გამოცემებში გამოქვეყნების მაჩვენებელი და ციტირების ინდექსი. შეფასების არსებული მოდელები და სქემა მიმართულია საკონკურსო მოთხოვნების დაკმაყოფილებაზე, მათ შორის სამაგისტრო/სამაგისტრო რაოდენობის მხრივ. არსებული მოდელი პროფესორს არ უტოვებს საკუთარი სამეცნიერო მიმართულებით მუშაობის შესაძლებლობას.

12. თქვენ მიერ განხორციელებული კვლევების თემატიკა რელევანტურია სამეწარმეო სფეროს /რეგიონის საჭიროებებთან?

- ტექნოლოგიური მიმართულების კვლევითი ინსტიტუტების ყოველდღიურ საქმიანობას განსაზღვრავს ანგარიშვალდებულება დამფინანსებლის წინაშე (უნივერსიტეტი და ფინანსთა სამინისტრო).
- ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოები განსაზღვრავენ რამდენიმე წლის საინსტიტუტო კვლევით პრობლემას, რომლის ნაწილები საანგარიშო პერიოდებში, დასრულებული კვლევის სახით უნდა იყოს წარდგენილი თითოეული მეცნიერ თანამშრომლის მიერ, რაც ხშირად კვლევითი თავისუფლების და აქტუალობის ხარჯზე ხდება.
- მეორეს მხრივ, ცალკეული მკვლევარები ან მკვლევართა ჯგუფი დაკვეთების ან საგრანტო პროექტების ფარგლებში მუშაობს აქტუალურ საკითხებზე. დადგინდა, რომ ამ შემთხვევაში, თემატიკის შერჩევასა და განვითარებაში ასევე მნიშვნელობა ენიჭება უცხოური პარტნიორების ინტერესს საკვლევი თემატიკის მიმართ. ამ მიზეზით, ინსტიტუტები ერთდროულად ნაკლებად აქტუალურ და მეტად აქტუალურ საკითხებზე მუშაობენ, რაც დამფინანსებლის, (მთავრობის, სამეწარმეო სფეროს) არაერთგვაროვან დამოკიდებულებას განაპირობებს.
- იმ მიმართულებებზე, სადაც არ არის კვლევითი ცენტრი, სახელმწიფო ახდენს, კვლევის, საკონსულტაციო მომსახურების და ტექნოლოგიებს შესყიდვას სხვა მომწოდებლიდან (კერძო, უცხოური საკონსულტაციო კომპანიები).
- გამოვლინდა სუსტი კოორდინაცია და კომუნიკაცია როგორც კვლევით დაწესებულებებს შორის, ასევე დამფინანსებელთან. რის შედეგადაც, ეფექტურად არ ხდება სახელმწიფო დაკვეთებზე და პროექტებზე რეაგირება. რასაც ორივე მხარე მიიჩნევს ერთმანეთის კომპეტენციის და კვლევების რელევანტურობის პრობლემად.

13. აკადემიურ პირებს მოგმართავენ თუ არ პროფესიული კონსულტირებისთვის?

- უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის საერთაშორისო გამოცდილების მიხედვით თანამედროვე უნივერსიტეტი უნდა წარმოადგენდეს გამოცდილებისა და პროფესიონალური ცოდნის გაზიარების წამყვან ცენტრს საზოგადოებისათვის. კვლევით გამოვლინდა, რომ კვლევაში მონაწილე უნივერსიტეტებში ამ მიზნით, გახსნილი იყო სხვადასხვა უფასო საკონსულტაციო მომსახურება კლინიკების სახით, რაც საერთაშორისო განზომილების შედეგს წარმოადგენს. კვლევით ასევე დადგინდა, რომ უნივერსიტეტის თანამშრომლები უპირატესად ინდივიდუალური კონსულტაციებით ახდენენ საკუთარი პროფესიული ცოდნისა და გამოცდილების კომერციალიზაციას, რადგან შესაბამისი შეთანხმებების მიღწევა და ფინანსური ოპერაციების განხორციელება ინდივიდუალურად უფრო მარტივია, ვიდრე უნივერსიტეტის მეშვეობით. უნივერსიტეტის ფარგლებში მსგავსი საქმიანობის განხორციელება დიდ დროს, სპეციალურ კომპეტენციებს, ადმინისტრაციული პერსონალის მზაობას და სხვა ასპექტებს მოიცავს, რის გამოც პერსონალი ამაში გარკვევას არახელსაყრელად მიიჩნევს.
- უნივერსიტეტისთვის დაკვეთილი ანაზღაურებადი საექსპერტო მომსახურება ხორციელდება შესაბამისი ხელშეკრულების ფარგლებში უნივერსიტეტის აკადემიური რესურსის და მატერიალურ ტექნიკური ბაზის გამოყენებით. ამგვარი მომსახურება მხოლოდ ერთ სფეროს ეხება, რადგან მხოლოდ უნივერსიტეტის პერსონალს აქვს შესაბამისი თეორიული და პრაქტიკული კომპეტენცია.
- ბსუ-ს ადმინისტრაციას შიდა კვლევების და სასწავლო პროგრამების შედეგებიდან გამომდინარე აქვს საკონსულტაციო მომსახურების შესყიდვის

გამოცდილება, როდესაც კრიტიკულად შეაფასა უნივერსიტეტში არსებული პრაქტიკა და კომპეტენცია.

14. ახდენთ თქვენი კვლევების კომერციალიზაციას?

- ბაზარზე არსებობს სხვადასხვა კვლევების / ტრენინგების / სასერტიფიკატო / ენის შემსწავლელ კურსებზე მოთხოვნა, რაც უნივერსიტეტში ნაწილობრივ რეალიზებულია უწყვეტი განათლების ცენტრის საგანმანათლებლო პროგრამების (მოდულების, კურსების) მეშვეობით. კვლევით დადგინდა, რომ ბსუ-ს შემთხვევაში, უწყვეტი განათლების განვითარების საგანმანათლებლო პროგრამებზე მოთხოვნა დგება მხოლოდ პროფესორების პირადი გადაწყვეტილებით. ის ძირითადად ჰუმანიტარული და განათლების პროგრამებით არის დაკომპლექტებული. ასევე ხორციელდება შიდა საუნივერსიტეტო უწყვეტი განათლების პროგრამების ეგიდით ინგლისური ენის შესწავლა ბსუ-ს აკადემიური და ადმინისტრაციული პერსონალისათვის. ცენტრში არ მოიპოვება ტექნოლოგიური მიმართულებით პროგრამა (მოდული, კურსი) რომელიც გამიზნულია სხვადასხვა ასაკის, სოციალური ფენის და განათლების პირებზე. (აწსუ-ს შემთხვევაში უწყვეტი განათლების ცენტრის პროგრამები უფრო მრავალფეროვანია, და ბოლო პერიოდში, სამეწარმეო სფეროდან წამოსული საჭიროებების ანალიზის შედეგად, დამატებული კურსები მოიცავს: გაყიდვების მენეჯმენტი, ბუღალტრული აღრიცხვა, ორისის პროგრამა, ძვირფასი ლითონების და ქვების ექსპერტიზა, ელექტრიკოსი, შემდუღებელი, მეჯამბარე).
- კვლევების კომერციალიზაციას წარმოადგენს კვლევის პროცესში შექმნილი ტექნოლოგიის საბაზრო პროდუქტად ქცევა. კვლევების კომერციალიზაციისთვის უნივერსიტეტს უნდა ჰქონდეს

მოწესრიგებული შესაბამისი დებულება, ასევე უნდა ჰქონდეს გამართული სტრუქტურული ერთეულები (ცოდნის ტრანსფერის ოფისი), მაგრამ უპირველესად - უნდა ჰქონდეს შესწავლილი შესაბამისი აკადემიური/სამეცნიერო პოტენციალი. წინამდებარე კვლევით დადგინდა, რომ ორივე უნივერსიტეტი ამჟამად მუშაობს კვლევების კომერციალიზაციის დებულებაზე. ასევე, კვლევით დადგინდა, რომ არსებობს სამეცნიერო კვლევის სხვადასხვა პროდუქტი, მათ შორის ისეთიც, რომელიც მიღებულ იქნა რუსთაველის ფონდის საგრანტო პროგრამის შედეგად და ექვემდებარება კომერციალიზაციას, მაგრამ აღნიშნული ვერ განხორციელდა. კვლევით ასევე გამოვლინდა, არსებობს პროდუქცია, რომელზეც უკვე არსებობს საერთაშორისო პატენტი.

15. რა იცით კურიკულუმის კომიტეტის შესახებ?

უნივერსიტეტი არსებული პრობლემების გადალახვას ცდილობს სტრუქტურული ერთეულის შექმნით, რომელიც უნდა წარმოადგენდეს სამეწარმეო სფეროსთან თანამრომლობის მექანიზმის, განსაკუთრებით პროგრამის განახლების თვალსაზრისით, თუმცა, როგორც კვლევით გამოვლინდა აღნიშნული ერთეული ჯერ ჩამოყალიბების ეტაპზეა. მისი საქმიანობა ფორმალურ ხასიათს ატარებს.

16. დაასახელეთ თქვენი ფაკულტეტის სამი ყველაზე მსხვილი პარტნიორი

- პირდაპირი ინვესტიციების გარდა უნივერსიტეტის ინფრასტრუქტურაში თუ კვლევით პროექტებში, სახელმწიფო აფინანსებს უმაღლესი განათლების ხელშეწყობის და სტუდენტთა საზღვარგარეთ სწავლის პროგრამებს. ამავდროულად, სახელმწიფო რჩება უპირატეს

განმსაზღვრელად რა კვლევების გაკეთება შეუძლია/არ შეუძლია უნივერსიტეტს/კვლევით დაწესებულებებს. ის სკეპტიკურად უყურებს უნივერსიტეტის პოტენციალის გამოყენებას და თვლის, საკონსულტაციო კომპანიებში, რომლებიც ძირითადად ახორციელებს საინვესტიციო პროექტებს, მეტი ცოდნაა, ვიდრე უნივერსიტეტში; კვლევაში მონაწილე სახელმწიფო მოხელეები ვარაუდობენ, რომ მთელი რიგი საკვლევო თემატიკის საჭიროებას შეიძლება ვერ ხედავდეს სახელმწიფო. სახელმწიფო-უნივერსიტეტი-ბიზნესის თანამშრომლობა საინტერესო იქნებოდა -სახელმწიფოსთვის და სახელმწიფო, როგორც ყველაზე მსხვილი პარტნიორი, უფრო ადვილად წამოვა თანამშრომლობაზე ვიდრე კერძო კომპანიები. მაგრამ არ არსებობს აღნიშნულზე არც დიალოგი, არც - მექანიზმი.

- უნივერსიტეტის ადმინისტრაცია გამოთქვამს სურვილს უნივერსიტეტი ჩაერთოს რეგიონულ საინვესტიციო პროექტებში და ადმინისტრაცია ინტერესდება სამინისტროების მიერ სხვადასხვა უცხოური ორგანიზაციისთვის დაკვეთილ კვლევების მოცემულობით და დანიშნულებით. სახელმწიფო, როგორც უნივერსიტეტის ყველაზე მსხვილი პარტნიორი არ აწვდის ინფორმაციას უნივერსიტეტს საკვლევო თემატიკის შესახებ.
- აკადემიური პირები თვლიან, ასეთი ზომის საინვესტიციო პროექტებში სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია უნივერსიტეტის აკადემიური პირების მონაწილეობა მრავალი ფაქტორის გათვალისწინებით, მაგრამ არ აქვს ამ ინფორმაციის მიღების მექანიზმი.
- არ არსებობს სტრუქტურული ერთეული/პირი ფაკულტეტის დონეზე, რომელიც იქნება შემოსავლის მოტანაზე ორიენტირებული, მოძებნის კვლევით პროექტებს, მიიღებს მონაწილეობას და გააკეთებს

რეალიზებას, რადგან აღნიშნულის განხორციელების პოტენციალი შესწავლილი არ არის.

- გამოიკვეთა სახელმწიფოს მხრიდან უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის ხელშეწყობის აუცილებლობა.

17. ფოკუს - ჯგუფი

კვლევის შედეგების გადამოწმების მიზნით, კვლევის დასკვნებისა და რეკომენდაციებიდან შევიმუშვეთ ფოკუს ჯგუფში განსახილველი პუნქტები, რომლებშიც შევიყვანეთ ფოკუს - ჯგუფში განსახილველი საკვანძო საკითხები. გამართულ ჯგუფურ დისკუსიაში, ერთობლივად იქნა მხარდაჭერილი ის რეკომენდაცია, რომ უნივერსიტეტმა უნდა მოახდინოს სამეწარმეო სფეროსთან თანამშრომლობის **გამართული მექანიზმის** ჩამოყალიბება. და რომ, არსებული მექანიზმი, არაეფექტურია. მონაწილეთა აზრი გაიყო იმის თაობაზე, რამდენად უნდა ჰყავდეს უნივერსიტეტს **პასუხისმგებელი პირ(ებ)ი**, რომლებიც მხოლოდ უნივერსიტეტი-სამეწარმეო გარემოს თანამშრომლობის აქტივობებით, იმის გათვალისწინებით, რომ ბსუ-ში უკვე არსებობს მსგავსი ან მომიჯნავე აქტივობების განმახორციელებელი სტრუქტურული ერთეული. მონაწილეთა უმეტესობამ აღნიშნა, რომ **მემორანდუმის** სხვა პუნქტების შესრულება, გარდა სტუდენტური პრაქტიკისა და დასაქმების შესაძლებლობის ძიებისა, დამატებით დროსა და სახსრებს მოითხოვს უნივერსიტეტის მხრიდან. ჯგუფი დაეთანხმა იმ დასკვნას, რომ კურსდამთავრებული უნივერსიტეტის ყველაზე საიმედო პარტნიორია, მაგრამ არსებული თანამშრომლობის მოდელი არაეფექტურია. არაერთგვაროვანი იყო ჯგუფის აზრი **სასწავლო კურიკულუმის ტრანსფორმაციაში** სამეწარმეო სფეროს ჩართულობასთან დაკავშირებით. სასურველ მიზნად იქნა აღნიშნული **ერთობლივი სტატიის/პროექტის არსებობა** და უახლეს თემებზე **სამაგისტრო და სადოქტორო ნაშრომების კვლევების** წარმოება. ჯგუფის აზრი გაიყო უნივერსიტეტის მიერ

საკონსულტაციო მომსახურების გაწევასთან დაკავშირებით, და ძირითად პრობლემად დროის და ადამიანური რესურსის ნაკლებობა დასახელდა აკადემიური პირების მიერ. სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლებმა თანამედროვე ცოდნის ნაკლებობა დაასახელეს ამის მიზეზად. ერთსულოვანი იყო ჯგუფი სამეწარმეო სფეროსთვის **საშეღვათო პოლიტიკის** შემუშავება/დანერგვასთან დაკავშირებით, თუმცა აღინიშნა ამ პროცესის ინიცირების და განხორციელების დიდი სირთულე. ასევე მოწონებულ იქნა რეგიონში მიმდინარე და დაგეგმილ **საინვესტიციო ზომების განხორციელების** პროცესში შესაბამისი პროფილის აკადემიური პირების ჩათულობა, აღინიშნა მექანიზმის შემუშავების აუცილებლობა. უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის საპრიზო დაჯილდოების ცერემონიის დაწესება უნივერსიტეტთან ერთად არაერთაზროვნად იყო აღქმული ჯგუფის მიერ, რადგან გამოითქვა მოსაზრება, რომ შედეგად შეიძლება მხოლოდ პიარ ღონისძიების მივიღოთ.

დასკვნები

ჩვენ მიერ შესწავლილი თეორიული მასალის და ჩატარებული კვლევის შედეგების ანალიზის საფუძველზე, შესაძლებელია გამოვიტანოთ დასკვნები, სადაც ნათლად ჩანს საქართველოში უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის პრაქტიკის არსებული ვითარება.

1. საერთაშორისო გამოცდილებით, უნივერსიტეტი სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობა გამოხატულია უნივერსიტეტის მისიაში, ხედვაში, და გაწერილია თანამშრომლობის გზები; ასევე, უნივერსიტეტი ქმნის სტრუქტურულ ერთეულებს/მახრდაჭერის სერვისებს სამეწარმეო სფეროსთან თანამშრომლობის რეალიზაციისთვის და განსაზღვრავს პირებს, რომლებიც მხოლოდ უნივერსიტეტსა და წარმოებას შორის თანამშრომლობის

აქტივობებით არის დაკავებული. ამასთან, წარმოება ჩართულია სასწავლო პროგრამის განახლებასა შორის, ხორციელდება ერთობლივი ღონისძიებები, მაგ. კვლევები, პროექტები. დგინდება აქტუალური სამაგისტრო და სადოქტორო კვლევების თემატიკა. დამატებით, უნივერსიტეტი ახორციელებს თავისი მომსახურების (საკონსულტაციო, სატრენინგო, საექსპერტო) და კვლევების კომერციალიზაციას.

2. კვლევაში მონაწილე ორივე უნივერსიტეტს ინსტიტუციურად და თეორიულად აღნიშნული თანამშრომლობის მნიშვნელობა გათავისებული აქვს. სტრუქტურული ერთეულები, და, სახელმწიფო კანონთან შესაბამისობაში შიდა ინსტიტუტუციური დოკუმენტაცია გარკვეულწილად მოწესრიგებული აქვს ამ მიმართულებით.

- **სტრატეგიაში, პოლიტიკაში, მისიასა და ხედვაში** აღნიშნულია უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის მნიშვნელობა.
- მხოლოდ უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს შორის თანამშრომლობის აქტივობების განხორციელებით დაკავებული **პასუხისმგებელი პირები** არ გამოვლინდა.
- წარმოების ჩართულობის უზრუნველსაყოფად სასწავლო პროგრამის განახლებასა და მოდერნიზებისთვის, ორივე უნივერსიტეტში შექმნილია **კურიკულუმის კომიტეტი**.

3. სასწავლო პროგრამების შრომის ბაზართან ჰარმონიზაციის მიზნით (აკრედიტაციის სტანდარტის დასაკმაყოფილებლად) **მემორანდუმის** გაფორმება უნივერსიტეტებისათვის იქცა აუცილებელ პირობად. შესაბამისად, უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობა კვლევაში მონაწილე უნივერსიტეტებში, უპირატესად, განპირობებულია მხოლოდ მემორანდუმით, რომლის ტექსტი როგორც ბათუმის, ისე ქუთაისის უნივერსიტეტისთვის არის სტანდარტული და სავსებით შეესაბამება

უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის საერთაშორისო სივრცეში აღიარებულ მოთხოვნებს.

ა) როგორც კვლევამ აჩვენა, მემორანდუმებში, რომელიც გაფორმებულია ორივე რეგიონული უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს შორის, გაწერილი ვალდებულებებიდან სრულდება მხოლოდ **სტუდენტური პრაქტიკისა და დასაქმების შესაძლებლობების ძიების პუნქტები**. არც ერთი სხვა ვალდებულება (ერთობლივი კვლევები, პროგრამების შემუშავება, და ა.შ.) არც ერთ უნივერსიტეტში არ სრულდება. აქვე აღვნიშნავთ, რომ ქუთაისის უნივერსიტეტში ამ თვალსაზრისით ოდნავ უკეთესი მდგომარეობაა, ვიდრე ბსუ-ში. კერძოდ, აწსუ-ში იგრძნობა მცდელობები მოკლევადიანი სასწავლო კურსების მორგებისა სამეწარმეო სფეროს მოთხოვნებზე. აწსუ უკეთ ხედავს საჭიროებას ამ თანამშრომლობისა და ცდილობს ნაბიჯ-ნაბიჯ გამართოს ეს თანამშრომლობა, თუმცა, არსებითად, დიდი წინსვლა არ აქვს.

ბ) იმ ფაკულტეტებზე, სადაც **სტუდენტური პრაქტიკა** არის სასწავლო პროგრამით სავალდებულო, ის წარმოადგენს უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის **მთავარ პრიორიტეტს**. კვლევის შედეგით გამოვლინდა, რომ აღნიშნული ფორმატით შესრულებული პრაქტიკის მოდელი იწვევს ყველა მხარის უკმაყოფილებას, მათ შორის სტუდენტის. პრაქტიკის განსხვავებული შეფასება დაფიქსირდა პირადი კონტაქტებით განხორციელებული პრაქტიკებით. არსებული მოდელის ფარგლებში ფაკულტეტის ადმინისტრაციას ევალება სასწავლო პროცესის შესრულების უზრუნველყოფა. პრაქტიკული კომპონენტის არაეფექტობას განაპირობებს შემდეგი ფაქტორები

- ფორმალური მოთხოვნების უპირატესობა;
- საშემსრულებლო დისციპლინა
- არსებულ საუნივერსიტეტო კვლევებით მიღებულ ინფორმაციაზე არასაკმარისი რეაგირება

გ) უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის ერთ-ერთ ფორმას წარმოადგენს **თანამშრომლობა დამსაქმებელთან**, რაც სავალდებულოა და განპირობებულია შიდა დოკუმენტაციით, რომელიც ეფუძნება აკრედიტაციის სტანდარტს. განსაკუთრებულ შემთხვევებში, სამეწარმეო სფეროსთან თანამშრომლობა ასევე სავალდებულოა **საერთაშორისო განზომილების** შედეგად. კვლევების შედეგად გამოვლინდა, რომ უნივერსიტეტი მომხმარებლურად ეკიდება დამსაქმებელს, რადგან მიიჩნევს მას აკრედიტაციის სტანდარტის შესრულების რესურსად. უნივერსიტეტის ხედვა სამეწარმეო სფეროსთან დაკავშირებით არის **ცალსახად მომხმარებლური და დამოკიდებულია ცალსახად საკუთარ გადარჩენაზე**. კვლევით გამოვლინდა, მეწარმეობა თანამშრომლობის არსებულ მოდელში ეკონომიკურად დაზარალებული მხარე გამოდის. ამავდროულად დადგინდა, რომ **სამეწარმეო სფეროს ინტერესი** უნივერსიტეტის მიმართ (იაფი მუშა ხელი, სამომავლო კადრი, პატენტი, ინოვაცია, კვლევა, ექსპერტიზა, და. ა.შ.) არსებობს, მაგრამ არ არსებობს რეალიზების შესაბამისი მექანიზმები და სტრატეგია. მიუხედავად არსებული მოთხოვნებისა და რეგულაციებისა, **არ გამოიყენება** უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის მკაფიო მექანიზმი, იმის გამო რომ არ არსებობს ცილკურობის სტრატეგია - და ამიტომ ეს ურთიერთობები ატარებს, ერთი შეხედვით, **ქაოტურ ხასიათს**.

4. კვლევით დადგინდა, რომ **კურსდამთავრებული** წარმოადგენს უნივერსიტეტის ყველაზე საიმედო პარტნიორს სამეწარმეო სფეროში. მაგრამ უნივერსიტეტი მასთან მუშაობს, როგორც თავის რესურსთან. არ არსებობს აღნიშნულ რესურსთან მუშაობის მექანიზმი (წახალისების სქემა, მუდმივი კომუნიკაცია). აღნიშნული სისტემა განპირობებულია მხოლოდ არაფორმალური ვალდებულებებით. კვლევის შედეგად გამოვლინდა, რომ ყველაზე ეფექტურ, თუმცა არაფორმალური მექანიზმს წარმოადგენს **პირად კავშირებზე/ინტერესებზე** დამყარებული ურთიერთობები.

5. კვლევაში მონაწილე ტექნოლოგიურ ფაკულტეტებზე სამეწარმეო სფეროსთან ერთობლივი პროექტი, სამაგისტრო/სადოქტორო ნაშრომი ან სტატია არ მოიპოვება. კვლევით ასევე დადგინდა თანამშრომლობის სხვა მოდელების განხორციელების ერთეული მცდელობები, რომლებიც წარუმატებლად დასრულდა თანამშრომლობის გამართული მექანიზმის არ არსებობის გამო.
6. კვლევით დადგინდა, რომ სასწავლო კურიკულუმების ტრანსფორმაცია არაერთგვაროვნად აღიქმება აკადემიური პირების მიერ. რომელთა ნაწილი საჭიროდ მიიჩნევს გაუმჯობესებას, ნაწილი - განახლებას, ხოლო ნაწილი - ფორმალურ ცვლილებებს. ძირითადად, სამეწარმეო სფეროსთან თანამშრომლობა ამ უკანასკნელის აკადემიური კომპეტენციების არ ქონის გამო მიიჩნევა შეუსაბამოდ. თავის მხრივ, სამეწარმეო სფერო ბიზნეს-კომპეტენციების გაუთვალისწინებლობის გამო შეუსაბამოდ მიიჩნევს აკადემიურ სფეროსთან თანამშრომლობას. ასევე გამოვლინდა, რომ ადამინისტრაციულ პოზიციებზე და საკუთარი პრაქტიკის მქონე პირები თანამშრომლობას, პროგრამების მოდერნიზაციას, სილაბუსების დახვეწას და სხვა პროცესებზე არ ამახვილებენ ყურადღებას (მიაჩნიათ რა საკუთარი კომპეტენცია საკმარისად მსგავსი გამოწვევებთან გასამკლავებლად). კურიკულუმის კომიტეტი უნდა წარმოადგენდეს სამეწარმეო სფეროსთან თანამშრომლობის მექანიზმს, განსაკუთრებით პროგრამის განახლების თვალსაზრისით, თუმცა, როგორც კვლევით გამოვლინდა აღნიშნული ერთეული ჯერ ჩამოყალიბების ეტაპზეა. მისი საქმიანობა ფორმალურ ხასიათს ატარებს.
7. უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს მჭიდრო თანამშრომლობის ერთ-ერთ სარგებელს უნივერსიტეტისთვის წარმოადგენს სამეწარმეო სფეროდან წამოსულ, უახლეს თემებზე სამაგისტრო და სადოქტორო ნაშრომების კვლევების წარმოება. კვლევით დადგინდა, რომ სწავლების და კვლევის არსებული მოდელი (თემის ხარისხის შერჩევის და შეფასების სისტემა,

საკონკურსო სისტემა) და პრაქტიკიდან მიღების შესაბამისი მექანიზმის არ არსებობის გამო აფერხებს აქტუალური საკითხების კვლევას, რის გამოც პრაქტიკულ ღირებულებას ვერ ხედავს ვერც სამეწარმეო სფერო, და ვერც სახელმწიფო. აღნიშულ კონტექსტში ასევე გამოვიკვლიეთ ტექნოლოგიური მიმართულების კვლევითი ინსტიტუტების საკვლევო თემების აქტუალობის საკითხი. კვლევით დადგინდა, რომ უნივერსიტეტი - კვლევითი ინსტიტუტები - სახელმწიფოს თანამშრომლობის არაეფექტურობა განპირობებულია ჩართული მხარეების ნაკლები მოქნილობით (აქტუალობა, თანამშრომლობის მექანიზმები და) და მწირი კომუნიკაციით. უნივერსიტეტის ეფექტურობა უკავშირდება მისი რესურსის (სამეცნიერო პოტენციალის) კომერციალიზაციას. უნივერსიტეტის სამეცნიერო პოტენციალის კომერციალიზაციის დაბალი მაჩვენებელი აისახება კი გამოყენებითი კვლევების აქტუალობაში და სასწავლო პროგრამების პრაქტიკული ნაწილში.

8. უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის საერთაშორისო გამოცდილების მიხედვით თანამედროვე უნივერსიტეტი უნდა წარმოადგენდეს გამოცდილებისა და პროფესიონალური ცოდნის გაზიარების წამყვან ცენტრს საზოგადოებისათვის. კვლევით დადგინდა, რომ უნივერსიტეტს პროფესიული კონსულტაციის კომერციალიზაცია შეუძლია მხოლოდ ექსკლუზიური პროდუქტის შემთხვევაში, რომელიც საგანგებო აღჭურვილობას საჭიროებს. სხვა სახის საკონსულტაციო მომსახურეობა მხოლოდ ინდივიდუალურად ხორციელდება.
9. რაც შეეხება კვლევების კომერციალიზაციას, უნივერსიტეტში როგორც ადმინისტრაციას, ისე აკადემიურ და სამეცნიერო პერსონალს კვლევის შედეგების კომერციალიზაციის მიმართ ჩამოყალიბებული ხედვა და სტრატეგია არა აქვს. არსებული პრაქტიკა ინდივიდუალურია, რომლის შექმნაში ან შენარჩუნებაში უნივერსიტეტს მონაწილეობა არ მიუღია.

კომერციალიზაციის პროცესის უმთავრეს ხელშემშლელ მიზეზად დასახელდა აღნიშნული პროცესისთვის საჭირო ცოდნის/კომპეტენციების და თავად პროცესის და კანონმდებლობის შესახებ ცოდნის სიმცირე. შემისაბამისი დებულების არ არსებობა ასევე, უნივერსიტეტში შესაბამისი სტრუქტურის არ არსებობა, რომელიც იმუშავებს პროდუქციის კომერციალიზაციაზე.

რეკომენდაციები

- რეკომენდაციები რეგიონულ უნივერსიტეტს უნივერსიტეტი - სამეწარმეო სფეროს ხელშემწყობი პოლიტიკის განსავითარებლად:
 1. საერთაშორისო გამოცდილებით, რეკომენდირებულია უნივერსიტეტში სტრუქტურული ერთეულის, ე.წ. უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის ცენტრის შექმნა, რომელიც მოემსახურება ყველა ფაკულტეტს, აკადემიური განათლების ხარისხის უწყვეტად გასაუმჯობესებლად, ცოდნის და ტექნოლოგიების ორმხრივი ტრანზფერის ინიცირებით თანამშრომლობის მხარეებს შორის, სრულყოფისკენ და ინოვაციებისკენ სწრაფვით, კონტაქტების დამყარებით და თანამშრომლობითი აქტივობების გამარტივებით უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის;

2. შესაბამისი ფაკულტეტის მაგისტრატურის სასწავლო პროგრამაში სასურველია უნივერსიტეტი-სამეწარმეო გარემოს თანამშრომლობის საერთაშორისო გამოცდილებას დაეთმოს მცირეკრედიტიანი კურსი, როგორც ეს მიღებულია ბიზნეს-ადმინსტრირების სხვადასხვა საერთაშორისო სამაგისტრო პროგრამაში.
3. სასურველია რეგიონის ეკონომიკური პოლიტიკის გასაუმჯობესებლად, უნივერსიტეტთან თანამშრომლობის წახალისების მიზნით, სამეწარმეო სფეროსთვის საშეღავათო პოლიტიკის წინადადების პროექტის შემუშავება უნივერსიტეტის მიერ; მისი წარდგენა მთავრობისთვის და ერთობლივი დისკუსიების ინიცირება მთავრობის მიერ აღნიშნული საშეღავათო პოლიტიკის გატარების მიზნით;
4. რეგიონში მიმდინარე და დაგეგმილ საინვესტიციო ზომების განხორციელების პროცესში შესაბამისი პროფილის აკადემიური პირების ჩათულობის ინიცირება: მექანიზმის შემუშავება, შეთანხმება მთავრობასთან და ამოქმედება;
5. აუცილებლად მიგვაჩნია კონფერენციების/სემინარების რეგულარულად ორგანიზება ფაკულტეტის დონეზე წელიწადში მინიმუმ ერთჯერ, ხოლო უნივერსიტეტის დონეზე წელიწადში მინიმუმ ორჯერ.
6. მნიშვნელოვანია საკომუნიკაციო არხების ჩამოყალიბება: უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს ფორუმის მოწყობა, უნივერსიტეტის პროფესიული კონსულტაციის და კვლევითი შესაძლებლობების შესახებ ინფორმაციის დაგზავნა სამეწარმეო სფეროს წარმომადგენლებისთვის; აკადემიური პირების საქმიანობის შესახებ რეგიონალურ საზოგადოებრივ მაუწყებელში სატელევიზიო პროფილის შექმნა;
7. სამეწარმეო სფეროს სასწავლო პროცესში ჩართულობის მიზნით მათი წარმომადგენლების მოწვევა ლექციების ჩასატარებლად, სამეწარმეო გარემოდან მოწვეული სპეციალისტების მიერ ჩასატარებელი ლექციებისთვის კრედიტების მცირე ოდენობის მინიჭება და სამეწარმეო გარემოს მოწვევა

საკუროს ნაშრომის/თეზისის განვითარებაში მონაწილეობისთვის, ასევე კონფერენციების ორგანიზებისთვის;

8. სასურველია ერთობლივი აქტივობების განხორციელება: სამეცნიერო სემინარების/კონფერენციების ორგანიზება; ერთობლივი სამეცნიერო კვლევით პროექტების რეგისტრირება და მოკლევადიანი ტრენინგ კურსების ორგანიზება.

9. ტექნოლოგიების გადაცემის აქტივობების კოორდინირების მიზნით უნდა განისაზღვროს სამეწარმეო სფეროს მოთხოვნები და დაკვეთა, შესრულდეს უნივერსიტეტში და გადაეცეს პარტნიორს.

➤ **რეკომენდაციები მთავრობას უნივერსიტეტი - სამეწარმეო სფეროს ხელშემწყობი პოლიტიკის განსავითარებლად:**

10. სასურველია განსაზღვრულ იყოს უნივერსიტეტთან თანამშრომლობის მსურველი კომპანიების ვალდებულებები: ვალდებულება მიიღოს პრაქტიკანტი (სამუშაო ძალის %); ასევე, ვალდებულება, პერიოდიულად შეიმუშაოს დაქირავებული პერსონალის ხარისხის შემაფასებელი ანგარიშები ტრენინგების საჭიროებების გამოსავლენად;

11. საშეღავათო პოლიტიკის შემუშავება/განხილვა სამეწარმეო სფეროსთვის; იმ კომპანიებისთვის, რომლებიც განათლებას აფინანსებენ და/ან თანამშრომლობს უნივერსიტეტთან სამეცნიერო კვლევაში მონაწილეობით.

12. სასურველია უნივერსიტეტი-სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის საპრიზო დაჯილდოების ცერემონიის დაწესება უნივერსიტეტთან ერთად;

➤ **თანამშრომლობის გაძლიერება კურსდამთავრებულთა მეშვეობით**

13. უნივერსიტეტისა და სამეწარმეო სფეროს თანამშრომლობის ხელშეწყობა და განვითარება კურსდამთავრებულის მეშვეობით არის უმარტივესი და ყველაზე მეტად ეფექტური გზა. კურსდამთავრებული მნიშვნელოვან ხიდს წარმოადგენს, რადგან ის იცნობს ორთავე მხარეს: უნივერსიტეტს და წარმოებას და სურს უნივერსიტეტის ხელშეწყობა; ასევე, მასწავლებელი-მოსწავლის ურთიერთობა ამარტივებს თანამშრომლობას. აქედან გამომდინარე, აუცილებელია კურსდამთავრებულთან მდგრადი ურთიერთობის შენარჩუნება, კურსდამთავრებულთან ასოციაციების შექმნის და განვითარების გზით; და კურსდამთავრებულთან შემდეგი თანამშრომლობით აქტივობების განვითარება

- ტრენინგის პროგრამების შინაარსის განვითარებაში წვლილის შეტანა
- ლექციებში, კვლევებში მონაწილეობის მიღება
- კურსდამთავრებულთათვის პროფესიული ტრენინგის უზრუნველსაყოფად პირობების შექმნა